

«L'IGNORANCIA»
Aproximació al quadre de costums
a Mallorca (s. XIX)

1

AMBIENT SÒCIO-CULTURAL A MALLORCA
ELS ANYS 1879-1885

A) *La política*

En el període anterior a la Restauració (1868-1873), Mallorca s'havia caracteritzat políticament per la coexistència de tres grans sectors clarament diferenciats:

- a) Una gran activitat dels republicans.
- b) Un important sector conservador isabelí, prest apropat al carlisme, però marginat per la situació general espanyola.
- c) Un sector de «conciliació liberal», format per antics progressistes i unionistes.¹

Fracassada la primera República, hom decideix de donar suport a la restauració borbònica, principalment les classes dirigents il·lenques, com ara l'aristocràcia terratinent, i un sector de la clerecia. Això suposa una altra vegada la tornada al poder dels mateixos grups que havien dirigit l'aparell estatal durant l'època moderada, així com el retorn a un constitucionalisme doctrinari.²

Les característiques polítiques dominants durant aquesta època foren el caciquisme i el sucursalisme polític dels partits moderats (conservadors i liberals), sempre enfrontats a l'oposició anticentralista, duta a terme per carlins i republicans, així com la reorganització del moviment obrer, l'aparició del regionalisme i posteriorment del nacionalisme, i els orígens del socialisme.³

1. «Les Illes Balears sota la Restauració (1844-1902)» dins *Cent anys d'història de les Balears* (Ciutat de Mallorca, Caixa de Balears «Sa Nostra», 1982), pàg. 10.

2. *Op. cit.*

3. *Op. cit.*

tralisme, no tan sols pel fet d'ésser autonomistes, sinó perquè veien en la centralització la base del poder dels conservadors i dels liberals.⁷

B) *L'economia*

Havia començat el segle sota un signe negatiu per a Mallorca: les guerres, primer contra els francesos revolucionaris i, més tard, contra els anglesos, destorbaren el moviment recuperador. Per afegir-ho tot, els corsaris posaven en perill el reduït tràfic comercial.¹

Des del 1868 començà a arribar a l'illa gent de totes les condicions: bisbes, frares, aristòcrates, comerciants, amb tots llurs familiars i servidors, a més d'altres. L'any 1810 vingueren unes 20.000 persones, i al final del 1812 hi havia a Mallorca un total aproximat de 30.000 refugiats, concentrats principalment a Ciutat, la població habitual de la qual era aleshores d'uns 36.000 habitants. No hi havia a Palma ni habitació, ni cotxeria, ni porxo, per incòmode que fos, que no fos ocupat.²

Durant els anys 1840-1890 es formaren petits i grans capitals amb els guanys de l'empresa comercial que s'havia organitzat en petites companyies del tipus de les de «mota» medieval.³ Els mateixos patrons dels vaixells fundaren cases comercials a les Antilles, on anaven a parar un bon nombre de mallorquins cercant fortuna. Cap a l'any 1865, tots els esforços del comerç mallorquí s'havien concentrat en aquelles illes, on s'havien invertit grans capitals. L'any 1868, però, la inseguretad política de les colònies, la competència comercial dels Estats Units i l'ampliació de l'àrea econòmica dels països del Plata amb el progrés dels transports dugué els comerciants mallorquins a una inquietud conseqüència de la qual fou la disminució del tràfic comercial amb les Antilles i, amb això, la reducció de l'activitat de la indústria naviliera mallorquina.

L'any 1870, la pesta, que destruï una gran part dels tarongers de Sóller, afectà el comerç de taronges, tan importants dins l'economia insular. Una bona part del capital dedicat a l'empresa comercial de les colònies fou retirat i invertit en la fundació de societats de diferents tipus, fet molt característic de l'esperit d'associació de l'època.⁴

El 1880 s'havien format a Mallorca 17 societats anònimes, les més fortes de les quals eren cinc establiments de crèdit que, sense experiència, es tiraven a jugar a la Borsa, sobretot amb préstecs sobre valors i jugades a l'alça de colònials. Això comportà nombroses pèrdues i fallides, de la liquidació de les quals es feren càrrec les dues entitats més potents, el «Crèdit Balear» i el «Cambio Ma-

7. *Op. cit.*, pàg. 13.

1. BARTOMEU BARCELÓ, *El segle XIX a Mallorca* (Ciutat de Mallorca, Obra Cultural Balear, 1964).

2. *Op. cit.*

3. *Op. cit.*

4. *Op. cit.*, pàg. 21.

C) *La societat*

L'aparició del costumisme a Mallorca, pel que hem dit abans, està relacionada estretament amb els fets i canvis socials i polítics que es produïren entorn del Sexenni Revolucionari (1868-1874).¹ Han passat els anys d'exaltació romàntica i, a partir del 68, ha triomfat una nova manera d'entendre la feina d'escriure, més lligada a la realitat i a la societat sorgida a Mallorca cap als anys 60.

El romanticisme tardà i afeblit es redueix als cercles cultes i sobretot al certamen dels Jocs Florals. En canvi, el costumisme omple la majoria de papers «públics». Aquest canvi de gusts literaris va lligat a un canvi social: l'aristocràcia es tanca als seus palaus i, en canvi, els menestrals ascendeixen un poc i es converteixen en una classe mitjana, tanmateix amb més «actituds» i «posats socials» que amb autèntics poders.

Els «mossons», que són els qui volen imitar formes de vida «senyores» i que són tan criticats i sobretot caricaturats pels costumistes, més aviat mantenen una postura força conservadora, d'idealització del món que desapareix i, sens dubte, de rebuig del món que el substitueix.

Així, les relacions entre literatura costumista i societat es veuen més clares en referir-nos a la prosa, és a dir, al quadre de costums, que n'és el gènere més típic.² A Mallorca, aquest quadre de costums se serveix del periodisme que neix a les pàgines de «L'ignorància». El conservadorisme, arrelat a la ruralia del nostre poble, és l'esperit popular de continuar fent les coses exactament com es venien fent fins a la data, la fidelitat als costums i ritus heretats dels padrins.³ És més aviat un tret del caràcter d'aquesta ruralia, una actitud davant la vida, que la condiciona en totes les seves manifestacions.

Així, les ambicions són considerades una cosa dolenta. D'aquí deriva la parsimònia mallorquina en la realització de la feina, afavorida per la fertilitat de l'illa, però també pel menfotisme i per la comoditat:

«Tenim un caracte ben original y raro. Volêm fermós richs sense fé feyna; volêm que sa tèrra produheixca molt, sense fé feyna; volêm que tot nos surta bé, sense posarhí res del nòstro; y per dirhó amb una sòla paraula, que sa figa madura, mos cayga dins sa boca sense alsá sa má per cohirlá».⁴

Hom viu d'esquena als «grans problemes nacionals»; les majors preocupacions dels mallorquins de l'època són llurs pròpies feines.⁵ El gust per la como-

1. JOAN MAS I VIVES, «Els costumistes del vuit-cents», dins *Cent anys d'història de les Balears* (Ciutat de Mallorca, Caixa de Balears «Sa Nostra», 1982).

2. *Ibid.*

3. JOAN CARLES SASTRE *Bagatge mental col·lectiu i vida quotidiana mallorquina durant el primer romanticisme illenc (1837-68)*, dins «Randa», núm. 15.

4. PEP D'AUBENYA, *La vida de Mallorca*, tom IV, núm. 297, 14 de febrer del 1885.

5. JOAN CARLES SASTRE, *Ibid.*

a) *Els matrimonis malavinguts*.— Tret molt ampli i debatut en el costumisme, que els autors tracten des de diverses perspectives. El cert és que la família mallorquina de l'època no té un paral·lelisme amb el model occidental imperant. És evident que el caràcter conservador i religiós dels illencs havia contribuït decisivament a aquest desmarcament.⁹ Les causes de la desavinença matrimonial poden ésser resumides en les següents:

1) *El matrimoni amb una dona «vaivera»*. Aquest fet és xocant per l'astúcia femenina, de vegades mesclada amb una certa intel·ligència. Així els aspectes més criticats de la dona són el fet que es pentina i s'arregla molt sovint, és a dir, que es llueix per aconseguir un enamorat. En canvi, per a un bon casament són destacades les següents qualitats de la dona, típiques del puritanisme i d'una societat masclista:

«Sa qui té docilitat
 Amor pròpi y pundonó,
 Bòn còr, puresa y candó,
 Senzillès, y castedat,
 Obediència y caritat,
 Reservament y prudencia,
 Amor à s'estudi y ciència,
 Faneria y devoció,
 Abarca es tresò milló...».¹⁰

El poble mallorquí atribueix quasi tot el poder femení a l'astúcia, la capacitat d'enganyar... Fins i tot n'hi haurà que safalcaran el dimoni, i aquesta comparació entre la dona i el dimoni, un ésser astut per naturalesa, és tot un cant a l'enginy femení.¹¹ Això ens dona peu a tractar un altre aspecte, més tost humorístic, relacionat amb tot matrimoni: la sogra. La sogra, des de sempre, però especialment en aquesta època, és tractada d'una manera despectiva, caricaturesca, amb una sèrie d'atributs que no diuen res a favor seu: «morruda, renouera, llangarruda, golosa, malfanera, interessada, aspriva, granada, mal sofrida, capritxosa...». En alguns articles, el seu tractament desemboca en una mena d'«esperpentisme»:¹²

«Es més capritxosa
 Qu'un atlòt pubil; Per no-res s'enfada,
 Rots en fa dèu mil».

En altres articles, hom parla de les sogres com d'una desgràcia per a qui en té, i àdhuc se'n fa una classificació, ja siguin de primera classe, de segona o de tercera.¹³

9. *Ibid.*

10. UN IGNORANT, *Ses atlotes*, tom IV; núm. 291; 3 de gener de 1885.

11. JOAN CARLES SASTRE, *Ibid.*

12. MESTRE GRINOS, *Els atributs d'una mala sogra*, tom IV; núm. 271; 15 d'agost de 1884.

13. M. DULEY, *Ses sogres d'avui en dia*, tom. III; núm. 170; 9 de setembre de 1882.

truir-se, i fins i tot, és ben probable que la seva il·lustració fos considerada poc recomanable moralment, si suposava un contacte habitual amb homes. Hom considera el matrimoni del jove amb la vella i del vell amb la joveneta una obra esguerrada sempre; el matrimoni de dos vellets és una broma innocent, o una caricatura alegre de l'amistat:

«Els viudos sempre han estat preferits, axí es que ses dònnes los perdonan molt fàcilment una dotzena d'ans demés [...]. No es pot dí lo mateix de sa viuda, aquesta per bèna que sía, sempre deixa aná gust de sopes recaufades».¹⁷

b) *Les fadrines velles*.— Com ja ha estat dit abans, en una època en què la dona era destinada a casar-se o, si no, al convent, el tema de les fadrines velles recobra una importància peculiar. Així, la dona, quan veu que la vida passa i no troba cap enamorat, es troba desconsolada. Les dones mateixes fan una anàlisi de per què es troben així, unes considerant-se molt atractives, amb molta xerxa i instrucció, i d'altres amb molta de casera, molt ordenades i netes, però lletges com un pecat:

«Per mí es, desdixada,
tan gran malaveitx!
Tot quant per casarmé
he fet no'm serveix».¹⁸

Aquest tractament de la fadrina vella ens porta a una doble significació del tema: d'una banda, les que freqüenten els balls i llocs de diversió a la recerca d'algun marit, tema que tractaré posteriorment, i, d'altra, les que es tanquen en elles mateixes o freqüenten només l'església, no necessàriament per religiositat profunda, sinó més aviat per «beateria».

Aquestes «beates» són criticades fortament des de les pàgines de la revista, que denuncia les ostentacions que cometen algunes de les beates que tenen la cadira assegurada dins les esglésies: «No's cuydan d'anar hí fins à sa darrera hòra, molestant y trapitjant es devòts qu'hey han arribat amb anticipació; y no tan sòls axò, sino que si no tròban sa cadira à n'es séu llòch, ò si qualcú s'hi ha assegut, mòuen tal borgiòt qu'es pensan essê es mitx de Plassa».¹⁹

c) *La joventut*.— El mallorquí tengué una prevenció contra la peresa, contemplada com a origen de mil mals, cosa lògica dins un poble eminentment agrícola i subjecte a uns horaris de feina molt llargs.²⁰

Les professions liberals eren considerades uns mitjans prou immorals de fer doblers i ascendir socialment. L'ofici de capellà gaudia, sens dubte, d'una po-

17. PEP DE TOTS, *Mácsimes y conseys p'es jovent del dia* (trad.), tom IV; núm. 255; 26 d'abril de 1884.

18. FEROSTES, *Laments d'una fadrina veyarda*, tom IV; núm. 307; 25 d'abril de 1885.

19. *Xeremiades*, tom II; núm. 83; 19 de febrer de 1881.

20. JOAN CARLES SASTRE, *Ibid.*

una serenata amb cançons, acompanyat d'uns amics. Els pares o parents d'ella s'interessaven per les condicions i posició del jove, i podien admetre'l, en el qual cas hom li oferia una cadira al portal, o rebutjar-lo. El mallorquí era l'espectador perfecte: es limitava a veure passar les coses que li eren estranyes i a fer-les servir més tard com a temes de contarelles o xafardeig, però mai com a model a imitar. D'aquí les dificultats d'introduir modes o tècniques noves. Sobre el tema del festejament hi ha moltes teories: la joventut de l'al·lota, l'interès o la fortuna:

«Abans d'es vint anys, un Marqués los pareix poch. Des vint à n'es vint y cinch, ja no miran si té títol ni si es hereu. En essê guapo y amb carrera ja es bòn partit. Des vint y cinch à n'es trenta ja no li diuen no, per lleix que sia».²⁵

La revista titlla de "poca vergonya" els joves que es dediquen a festejarles totes fins que les tenen enamorades, i llavors els donen portal:

«Y quant l'he posada
Alta de barret,
Ben enamorada
La deix en porret».²⁶

Els dies de festa hi havia una preocupació general per tenir cura de l'aspecte extern. Hom no regatejava temps ni doblers per tal de poder complir la gran il·lusió. El tractament de la dona durant el festeig era clarament de recel cap a l'actitud de l'home. Així la mateixa al·lota era la guardiana de la seva fama. La llibertat de moviments de l'al·lota era sotmesa al xafardeig, pràctica usual a tots els nivells de la nostra societat de l'època.²⁷

3) *Els qui freqüenten les sales de joc i balls.* A Mallorca sempre hi ha hagut una vertadera «mania» pel joc, i una esperança que tenen molts de fiar més a la sort que al treball. La revista, en aquest cas, serveix com a plataforma per a criticar el joc en general i propugnar la defensa de l'estalvi:

«Pensauhi un poc demunt tot lo que vos he dit y no cregueu en més jochs ni'n més rifes qu'amb sa de sa feyna y sa de s'economia».²⁸

Aquesta actitud és lògica en una societat econòmicament feble, com seria lògica la mania del joc en un ambient social en què enriquir-se fos pràcticament impossible mitjançant el treball. El jugador de professió també és molt mal vist per la societat, sempre constatant els grans danys que ocasiona a la família, a la societat, a la religió, etc.:

25. PEP D'AUBENYA, *Sa primera volada y sa darrera surada*, tom II; núm. 100; 14 de maig de 1881.

26. FEROSTES, *Vergoña y descaro*, tom III; núm. 170; 9 de setembre de 1882.

27. JOAN CARLES SASTRE, *Ibid.*

28. PEP D'AUBENYA, *Rifes y loteries*, tom II; núm. 91; 12 de maig de 1881.

4) *De les males companyies (que només duen pel camí de la perdició)*. L'honradesa i el pacifisme són dues altres característiques lògiques del caràcter mallorquí. Aquesta honradesa devia derivar del mateix conformisme dels illencs impulsat per llur religiositat, propugnadora d'una important força moral. Per tant, tot allò que s'oposà a aquesta honradesa i pacifisme era fortament criticat des de la revista, com és el cas de les males companyies i llurs conseqüències, com en aquesta glosa signada per Ferostes:³⁴

«¡Un temps jò dreta servava
Sa llum santa de la Fê;
Y vivia tan aplê
Que cap disgust me donava.
Vátx aplegá un mal amich
Que'm fé girà! Oh perjodicis!
Me dugué de vici en vici,
Y à dins l'Infèrn ara estich.
De misèria y desunió
Ca-méua ja n'está farta.
Ja tothòm de mí s'aparta
Quant senten sa mala oló.
-T'hagueses ydò aplegat
Amb amichs més bòns que tú;
Y haguera estat ben segú
Que no hauries tropessat.
¡Desgraciat!»

d) *Els embulls i enganys de tota casta*.— La divisió social dels mallorquins contemplava una espècie de castes: «botifarres», «mossons», senyors i menestrals, pràcticament incomunicables entre elles i complicades en el camp amb una altra subdivisió entre amos i pagesos.

1) *Els rics i llurs falses devocions*. El que hom els critica no són les «beatures» que solen fer —que són una part important i demostrativa de llur classe social—. Més aviat la crítica se centra en les intencions d'aquestes «beatures», no per devoció, sinó per «poré pillá y omplí més es séu sarró». Com, per exemple, es veu en aquest poema:

«Vetx aquell rich tan beato
Amb so rosari en sa má,
Dú es còll tòrt y va amb gayato
Y pareix un sach de pá.
En que sia de bossa fôrta,
Sa consciència té à's bordell.
Sa vergoña à Sa Calobra,
Sa picardía dins éll».³⁵

34. *Desgraciats*, tom II; núm. 150; 22 d'abril de 1882.

35. FEROSTES, *Embulls del dia*, tom II; núm. 108; 9 de juliol de 1881.

mallorquina, i la lloança que hom en fa reflecteix també el gust pel natural (quan hom compara la dona amb flors, el sol o la lluna).⁴⁰

Podem destacar una sèrie de qualitats valorables en un al·lota de l'època: formosor, vivesa, alegria, finor... La puresa és vista com a altíssima virtut i mereix el màxim de respecte, com en aquests versos de «Mestre Grinos»:⁴¹

«Oh virtut angelical,
Qu'ets d'hermosa, qu'ets de pura;
Tu ets la prenda mes segura
Del paradís celestial».

En altres casos hom fa una antítesi puresa/corrupció, tot destacant les virtuts i veritats de la primera, i els defectes i vicis de la segona, com en aquest article titulat *Una petaca per mostra*:

«No tengeu ansia, fadrines,
Malgrat visqueu retirades,
Molt primer vos casareu,
Que ses que estan fora casa».⁴²

Així hom aconsella que la dona resti a casa. En algun cas hom recomana una sèrie de professions adequades per a la dona: mestra d'escola, metgessa, però sempre sabent fer bé les coses de ca seva.

Les circumstàncies que ha de tenir tota dona que es vulgui casar i fer venturós el seu marit, són les següents:

- No haver vist mai mal exemple a ca seva.
- Haver estat educada dins la seva classe social.
- Que tengui salut, i sia falaguera.
- Que sàpiga dirigir la casa.
- Que conegui el caràcter del seu marit.
- Que vertaderament l'estimi.
- Que no l'enganyí, ni per broma.
- Que el respecti sense veneració.
- Que ho miri tot amb interès.

La puresa de la dona forma part fonamental de la seva font d'innocència, qualitat molt valorada per la societat de l'època:

«Per lo tant, tu, Margalida,
Bé fas estar retirada,
Segueix axí, i sa teva honra
Brillarà en la teva cara».⁴³

40. JOAN CARLES SASTRE: *Ibid.*

41. SEBASTIA BARCELÓ, *La castedat*, tom IV; núm. 265; 5 de juliol de 1884.

42. FEROSTES, tom III; núm. 194; 24 de febrer de 1883.

43. FEROSTES, *Records d'un ball de màscara*, tom IV; núm. 165; 5 d'agost de 1882.

El poble mallorquí mostrava una total repugnància cap a l'adulteri, i considerava mereixedors de la mort els qui el cometien.⁴⁸ A la vida real, l'adulteri no es castigava amb la mort, però la pena no era menys deshonrosa. En primer lloc, la vergonya pública requeia damunt l'adúltera, amb tot allò que devia representar la condemna col·lectiva de la societat a la seva conducta. La sentència exclòia tota pietat: convertir-se en esclava del seu home, si és que encara la volia, o el desterrament del regne, amb pena de la vida si tornava.⁴⁹

Si aquesta concepció era la que dominava a nivell jurídic, a nivell quotidià tenim molt poques referències respecte a l'adulteri. Quan els costumistes el tracten d'alguna manera, és satíricament, com en aquest article, signat per Rita Sueg, que ens parla d'un matrimoni i dels casos d'adulteri per part de la dona que, quan el marit no es trobava a casa, s'entenia amb el mestre d'escola. Al final, un cop d'escopeta deixa ferit el mestre d'escola:

«Quant tot va está aclarit, se sabé que na Tonina tenía una flaquesa y enganava à son espòs per no permetrerley; y era que aprofitant ses ausències de s'hòmo, aprenia de lletgí, y es màstre des pòble que'entrava d'amagat per enseñarlí de lletra, era es ferit».⁵⁰

f) *El tema amorós*.— L'amor no havia de mostrar-se en públic, romania per a la vida íntima de les persones. Al llarg de la revista, veiem dues concepcions referents al tema amorós, concepcions clarament diferenciades: la idealització de les composicions, a l'estil del romanticisme; i el sentimentalisme dels illencs, que arriba a fer-nos veure en la dona mallorquina uns trets dolços i melangiosos. És fàcil d'endevinar, darrera, un caràcter enamoradís i abocat al gust per les coses formoses i poètiques, traduït fins i tot «en els noninos al so dels quals s'adormen els nostres infants, i en els quals també es fixà la francesa».⁵¹

La literatura popular no fa sinó confirmar aquestes apreciacions: el caràcter tendre i donat a somiejar de les al·lotes mallorquines de l'època, l'apassionament dels joves (que mesclen dins llur mentalitat la duresa d'una vida de privacions i feines feixugues amb la tendresa de l'enamorament i del galanteig):

«Si mon estimat s'en vá
Ja s'en vá tot lo meu bé.
Jô tota sòla estaré
Fins que de serví vendrá».

...

«Adiós mon estimadet
Fins que te vèja torná;
Puis que tot lo méu coret
Junt amb tú també s'en vá».⁵²

48. JOAN CARLES SASTRE, *Ibid.*

49. *Op. cit.*

50. *Un cas succebit*, Tom IV; núm. 319; 18 de juliol de 1885.

51. JOAN CARLES SASTRE, *Ibid.*

52. S'ATLÒTA D'UN LLUCMAJORÉ A *n'es meu estimat*, tom IV; núm. 245; 16 de febrer de 1884.

«Aquí jau un fadrí vell
 Home molt feixuc de potes
 Sempre enamorat d'al·lotes,
 Que no hi estaven gens d'ell.
 De s'enfado que prengué
 Veient sa seva dissort,
 S'enamorá de la Mort,
 I el va voler! Es cap darrer». ⁵⁴

***

«Aquí descansa un bergant
 Que hi vengué a cavall colcant».

***

«Un municipal aquí jau
 Perquè de tant córrer
 Se rebentà i morí».

***

«A dins aquest clot de terra
 Hi està enterrat En Pau:
 Amb sa dona estava en guerra,
 I vengué per tenir pau».

***

«Dins aquesta llosa hi ha
 Es cos fred de Na Maria,
 qui trenta-dos anys tenia
 Quan començà a festejar,
 I de tanta d'alegria
 Se va deixar s'alenar».

***

«Dins aquesta sepultura
 Hi ha En Greu de Son Sunyer;
 Home d'horrenda figura
 Breguista com es primer.
 Quina mudança tan grossa
 Que ha feta dins tan poc temps!,
 Cucs els mengen dins sa fossa
 I ell ho consent. No es mou gens!».

***

«Aquí dorm na Bet Rubí
 Que fadrina va morir:
 A sa mare queixes dava
 Que sempre la despertava
 Un poc massa dematí.
 Ja podrà dormir a volar
 A n'es llit a on jeu ara

54. Tom III; núm. 230; 3 de novembre de 1883.

I ell exclama: –Bon re-mica!
Passant fam guanyen el Cel!». ⁵⁷

***

«Jo puc fer, (deia En Vaquer)
Coses que Déu mai podrà.
Jo puc fer de convidar
Un germà meu a dinar,
I ell jamai, perquè no en té». ⁵⁸

***

«A n'En Calafat digué
Un que havia viatjat:
– No hi ha punt dins el món
que jo no hagi trescat.
– Deus sebre sa geografia,
(li preguntà En Calafat).
– No hi he estat, però és segur
que molt prop em som passat». ⁵⁹

***

«Mirant-se en es mirall tot satisfet
Un xato, tort, ratat i geperut,
Exclamà tot gojós: –Déu ha volgut
Que s'home fos del món lo més *perfet*».

***

«Beata que es temps li passa
Remugant d'altar en altar,
O de jove pecà massa,
O ara ja no pot pecar».

***

«A un jove el creia molt ric
Don Pau, que és home de pes,
I havent-lo vist trist un pic,
Li diu: Què tens, Frederic?
I aquell li respon: –No res». ⁶⁰

***

«Preguntava En Poca-Roba
A Don Xim aquest hivern:
– Entre un sastre i un govern
¿Quina diferència hi troba?
I don Xim, que parla clar,
Rient, rient, li va dir:
– Que un, es poble sol vestir,
I s'altre -el sol... despullar». ⁶¹

***

57. Tom III; núm. 193; 17 de febrer de 1883.

58. Tom III; núm. 213; 7 de juliol de 1883.

59. Tom III; núm. 231; 10 de novembre de 1883.

60. Tom I; núm. 74; 13 de novembre de 1880.

61. Tom I; núm. 75; 20 de novembre de 1880.

2

FUNCIÓ QUE S'AUTOASSIGNA
«L'IGNORANCIA»*

La funció de la revista, si bé ens és donada al tast en les matèries i temàtiques que tracta, és precisament a través dels diversos manifestos, proporcionats pels mateixos redactors, on la podem veure molt més directament, així com el programa que es proposa. Ells mateixos fan una autoanàlisi sobre els diferents grups socials, i la seva acollida o rebuig cap a la revista:

«—Els hi agrada: a un senyor, un capellà, un ciutadà.
—no els agrada: a un savi, un jovesà, un misser jove, un pagès (que diu que dedica més atenció a Ciutat que no als pobles).¹»

*FITXA TÈCNICA DE LA REVISTA

Contingut: Poesia, prosa de creació, articles literaris, religiosos, costumistes, polítics, coverbos, xeremiades, anuncis i bibliografia.

Lloc i data de sortida: Ciutat de Mallorca, 21 de juny de 1879.

Darrer número publicat: Núm. 320; 25 de juliol de 1885.

Periodicitat: Setmanal.

Preus: Núms. 1-159: 2 cèntims a Ciutat; 2 1/2 als pobles.

Núms. 160-320: 5 cèntims a Ciutat; 6 1/2 als pobles.

Etapas de publicació: Quatre toms: 1r. tom: núms. 1-80 (21 de juny de 1879 - 25 desembre de 1880); 2n. tom: núms. 81-160 (1 de gener de 1881 - 1 de juliol de 1882); 3r. tom: núms. 161-240 (8 de juliol de 1882-12 de gener de 1884); 4rt. tom: núms. 241-320 (19 de gener de 1884-25 de juliol de 1885).

Nombre de pàgines: 320 núms. a 4 pàgines cada número = 1.280 pàgs., més 4 índexs d'autors. total: 1.284 pàgines.

Impremta: Núms. 1-288: Pere Josep Gelabert.

Núms. 289-320: Vidua i fills de Pere Josep Gelabert.

Redacció: C/. Moliners, 12. Ciutat de Mallorca.

Administració: Mateu Rotger. Cadena de Cort, 11. Ciutat de Mallorca.

Director: Núms. 1-80; Mateu Obrador i Bennàssar.

Núms. 81-320: Pere d'Alcàntara Penya.

Redactors: Bartomeu Ferrà, Jeroni Rosselló, Tomàs Aguiló, Joan Feliu, etcètera.

Idioma: Català.

Il·lustracions: Un dibuix de Pere d'Alcàntara Penya.

1. Tom I, núm. 38.

Aquest lector «ignorant» a qui es dirigeix la revista és mallorquí i es troba dispost a dir blanc al blanc i negre al negre:

«Y axí quedam, lector amigo; si acá s no enténs es mallorquí, dorm descansat: que axò serà señal que no l'escrivim per tú».⁵

Per tant, la comunicació escriptor-lector es fa amb aquests propòsits: ensenyar el lector a llegir i escriure en mallorquí, sempre amb un desig constant de superació i difusió:

«Prest la sentirem conversá còm una cotorra, més clá y més estil-lat que no ha xarrat fins ara, que gracias si s'es donada a entendre amb mitjes paraules y amb sa llengo travada».⁶

Una vegada complert aquest propòsit –de la redacció– d'ensenyar a llegir i escriure (amb ortografia popular) el mallorquí, a més a més: «...ha estirat es padás quant ha vist que no bastava per tapá peus».⁷

2n. La inexistència pràctica d'una novel·lística mallorquina en aquests anys és compensada o substituïda per aquesta mena de literatura, i per tant cal estudiar la funció que realitza la revista en aquest context. Així podem veure escrits o bé textos realitzats amb una intenció purament literària, o bé aquells l'única pretensió dels quals és distreure i entretenir el públic. Això es manifesta també en el tipus d'humor emprat, en la concepció de la literatura com a fet d'entreteniment, en els personatges que hi apareixen, en el llenguatge, que fan junts que aquesta classe mitjana (menestrals) trobi en la revista una mena de literatura adient als seus gusts.

Veiem entre els articles de la revista una gran diversitat quantitativa (prosa filosòfica, descriptiva, satírica, assaig, vers de codolada, dècimes, gloses, sonets) i qualitativa, entesa la revista com un centre aglutinador d'escriptors (edat, manera de pensar, estil), enfront de modes literàries ja establertes: així, hi trobem els escriptors romàntics, els «costumistes» (en el sentit ampli de la paraula) i algun que posteriorment s'alinejarà en el corrent modernista. De fet, entre aquestes tres tendències literàries no hi ha uns límits precisos: el costumisme conserva encara trets romàntics (el més evident dels quals és la tendència a la idealització d'una societat en vies de desaparició), i dins el modernisme encara hom pot trobar una tendència a la prosa costumista (M. dels Sants Oliver, J. Ruyra, S. Rusiñol i S. Galmés, en part).

3r. La identitat de la revista, cal cercar-la en la seva pròpia tradició. Així, la mentalitat dels seus col·laboradors i la del lector van –la major part– cap a la tradició mallorquina, ja sia mitjançant articles on és retratat un determinat personatge o

5. Tom I; núm. 1; 21 de juny de 1879.

6. Tom II; núm. 134; 31 de desembre de 1881.

7. Tom IV; núm. 320; *Una notícia interessant*.

com és el cas de mossèn Alcover o Miquel Costa i Llobera, per citar-ne dos, o bé combreguen amb la ideologia catòlico-conservadora, com ocorre amb la resta. Així tenim un cas clar en «Mossèn Lluc»,¹¹ pseudònim emprat precisament quan es tracta de fer un article moralitzador. Aquesta defensa del catolicisme a ultrança ja pot ésser vista en forma de manifest:

«Abans que tot, som catòlics obedients y respetuosos, y deploram amb gran dolor qu'hey haja qui no tenga el degut respecte a lo què forma una de ses creències més fundamentals de sa nostra religió».¹²

També, enaltint un símbol patent de la religiositat mallorquina, com és el cas de la Verge de Lluc, convidant tots els mallorquins al pelegrinatge al seu Santuari.¹³

6è., 7è. i 8è. Veurem aquests tres aspectes més profundament en altres apartats. Assenyallem ara tan sols que apareixen al primer tom tres traduccions en prosa, concretament *Sa llebra i s'erissó*,¹⁴ dels germans Grimm, *Sa venjança i es perdó* (paràbola) de Krummacher,¹⁵ i *Els tres indicis* de Hartzenbusch. En vers, al tom primer, també tenim traduccions de faules: Isop, i una de molt interessant sobre els *Bons Consells* de fra Anselm Turmeda:

«Havent passat déu anys sense qu'hajem vist espargirse per Mallorca es Nòu Fra Anselm Turmeda, llibre de bòn conseys, compòst y publicat à Vich (Estampa de Ramon Anglada) per un d'es més distingits poetes catalans, mos ha paregut per via de recomenarló; extreurem algunes estrofes acomodant un pòch sa séua ortografia à n'es mallorquí adoptat per sa Redacció de "L'ignorancia", esperant que son autor mos perdón aquesta llibertat».¹⁶

Al tom segon, en surten quatre en prosa: dues, de Fernán Caballero, tretes de *La Gaviota*; una tercera, d'Andersen, titulada *Dues candelas*; i una altra de H.C. Andersen, *A la tomba d'un aubat*. En vers n'hi ha tres: *Un romanç negre*, d'Argensola; *Una serenata*, de Mireio; i més *Fàules*, d'Isop. Al tom tercer, tres en prosa: *Ses tres branques verdes*, treta de la tradició popular; *Es cec de Bellver*, traducció del castellà; i una altra, traduïda del provençal, titulada *Rondalla*. En surten dues en vers: *Sa tórtola i sa dona*, de J. C. i F., i *Declaració d'amor*, del mateix autor.¹⁷ I, finalment, al quart tom, n'hi apareixen dues en prosa: *Máximes i*

11. Bartomeu Ferrà.

12. Tom III; núm. 232; *Lo del dia*.

13. Tom I; núm. 51.

14. Tom I; núm. 51.

15. Tom I; núm. 69.

16. Tom I; núm. 73; 6 de novembre de 1880.

17. Només he pogut localitzar-ne les inicials.

3

ASPECTE IDEOLÒGIC

El primer número de la revista anuncia d'alguna manera el seu programa, que no és «clos i exclusivament literari»: religió, filosofia, art, entreteniments, coverbos, anuncis..., tot tindrà bona acollida si es presenta; i amb el seu programa configura de qualque manera el caire que ha de prendre la revista. És clar, parlem en teoria, que podem prendre com a punt de partida d'un ideari molt concret i alhora molt restringit. Això sí, hi ha la voluntat d'idees, encara que hom no expliciti en què consisteixen. Doncs bé, assentades les bases, cal rastrejar aquells escrits teòrics o de caire informatiu que de qualque manera ens reme-tran al camp de la seva ideologia, tant política com estètica o culturalista en general –dins la qual haurem de destacar la qüestió de la defensa de la llengua, molt important, com veurem–.

A) *Ideari polític*

La defensa exaltada d'un ideal polític no la trobam explicitada en cap moment; de fet, a la revista no hi ha cap tipus d'al·lusió a la política, i l'espai que li assignen és mínim: es redueix a desenvolupar el fet del catalanisme-nacionalisme, més aviat com un enyorament pres dels poetes romàntics que no pas en un sentit de conscienciació nacionalista.

a) *El nacionalisme/regionalisme*a) *L'enyorament romàntic*

En el sentit d'una restauració del passat, de caire nostàlgic, creant en molts de casos una literatura moralitzant i sovint circumstancial.¹ ò És, sens dubte, un dels tòpics del romanticisme que més arrelaren:

«Ay còm t'añor - ma pàtria amada!
Ay recordante - lo méu còr viu!
Si tu sabesses - quantes vegades,
Amb sos méus sòmits - m'has alegrat,
Si tu sabesses - quantes vetlades,
Pensant en tú - m'he despertat».²

1. «Els poetes romàntics», dins *Cent anys d'Història de les Balears*, citat. pàg. 198.

2. PAU PERE I PÍFOL, *Desitx a Mallorca*, Tom II; núm. 104; 11 de juny de 1881.

Aquests recels mutus, tanmateix, no són unitaris a la revista, com veiem en aquest article en vers, signat per Victòria Penya d'Amer:⁸

«Volau, volau colometes,
Cap al vòstro colomar,
Anau à la bella Palma
De les illes Balears.

...
Qu'en direu de Barcelona,
qu'en direu d'els catalans.
D'aquesta ciutat tan nòble
Y d'aquests còrs tan lleals».

b) *La natura*

Quasi la totalitat dels escrits sobre aquest tema responen a mites o consideracions bucòliques del camp, molt pròpies de gent de ciutat, que, potser, són preàmbuls de la visió del camp que tendran els poetes de l'Escola Mallorquina, i que ja trobaríem en un poeta romàntic com Josep Pons i Gallarza.

Així les delectances de la natura responen al tractament vuitcentista d'aquesta idealització que suposa contemplar-ne el paisatge i els elements: una posta de sol, l'aire pur, la llibertat i els costums personalistes de la gent que hi habita:

«Oh y quanta poesía s'enclou dins la muntaña!
Quins costums tan tradicionals é inocents son aquests!
Ditxós qui les disfruta, sense tení enveja de viure recelós ni de ses costums de farsa que s'usan dins Ciutat».⁹

Veiem en aquest fragment el doble tractament que hom fa de la natura: a) com un lloc idíl·lic, sinònim de llibertat, i b), com a refugi de la ciutat i dels seus «renous». Aquest segon tractament és el més abundós en les pàgines de la revista. Aquestes comparacions camp/ciutat són fetes des de diversos punts de vista. De vegades hom contrasta l'alegria, el goig i el benestar del camp, enfrontats amb la contaminació, el renou i la mala olor de Ciutat, com en el cas d'aquest poema d'«Una Selvatgina», titulat *A mon estimada amiga P.R. y S.*:¹⁰

«De Seuva som venguda,
Pèpa estimada, De Seuva qu'es sa vila
Que més m'agrada.
Més, ay! amiga méua,
M'en vuy torná,
Dins la Ciutat tancada
No hey puch está.

8. *Despedida à mes estimades nebodes Catalina Barceló y Juana Mir*, tom II; núm. 116; 3 de setembre de 1881.

9. UN ESTUDIANT POLLENCÍ, *La toa*, tom I; núm. 52; 5 de juny de 1880.

10. MARCELLINA MORAGUES, tom III; núm. 191; 3 de febrer de 1883.

«Aprèn de mí jove hermosa,
 (deya la ròsa, imitantla).
 El qui m'ha dat la bellesa,
 éll mateix la m'ha llevada».¹⁶

c) *La política*

Baldament aquest tema no sia tractat d'una manera prou clara pels redactors i col·laboradors de «L'Ignorancia», en alguns articles hom pot entreveure aquesta ideologia reaccionària o conservadora que els caracteritza. L'interès polític es redueix al municipi i, en tot cas, a la diputació/província, amb una total indiferència per la política exterior. Això correspon a la mentalitat illenca segons la qual només existeix Mallorca i fora Mallorca. Hi ha alguns aspectes generals i uniformes en el programa «polític» de la revista:

a) *La presentació d'una visió de la societat totalment caòtica*. És motivada moltes vegades pel mal ús que els rics fan dels diners i la «pobrea» que cada dia es mor de fam. Ensem, hom critica els milions de diners que són gastats inútilment i les persones que moren en una guerra, i analitza amb detall allò que hom podria fer dedicant-los a altres coses. Aquestes idees ens recorden un poc l'*Informe sobre la ley agraria* de Jovellanos:

«Ses guerres de Napoleón costáren tres millons d'homòs y més de cinch mil millons de duros.

La Grècia ha fús y fét fondre à ses altres nacions, prop de dos mil millons. Sa de Méjico matá setanta mil homos y ventá cent millons més...»¹⁷

Altres vegades aquesta crisi social es manifesta pel desequilibri que hi ha en les persones, en art, economia i política, tot aprofitant les pàgines sempre per criticar tot allò que vagi contra la tradició i el conservadorisme, com el següent article, signat per Toni Tro, titulat «Desequilibris», on hom critica el socialisme:

«Entenguemmós: ¿A que se diu socialisme? ¿Qual es séu vertadé sentit? ¿Aquest esperit que només té un cayre? Aquesta paraula en té dos molt marcats y bòns de coneixe: un p'el qual la societat, pòble, vòl més de lo que té y li correspon; y altre p'el qual la mateixa societat, pòble, crida y se resisteix a que li prengan més de lo que pertocà y correspon. Es dí: un esperit d'atach, y un de resistència».¹⁸

En aquest article hom blasma un «desequilibri d'idees» atribuït al socialisme, tot dient que no és clarament palès el fonament d'on parteixen, car, segons el narrador, «coneixem paraules, però no idees». Fa una anàlisi de la mala interpretació que hom pot donar d'una teoria quan és difícil de delimitar els concep-

16. M. G. *La bellesa de la terra*, tom IV; núm. 315; 20 de juny de 1885.

17. PEP D'AUBENYA. *Un milló de duros*, tom II; núm. 101; 21 de maig de 1881.

18. Tom III; núm. 214; 14 de juliol de 1883.

va, aquesta visió caòtica i corrupta de la societat també ens és donada pel mateix caràcter individual de la gent de l'època, com ens ho descriu V. S. en l'article titulat «*Homos*»:

- «optimistes: són aquells qu'eu creuen tot fàcil ò possible»
- «pessimistes: són tot lo contrari...»
- «possitivistes: són possitius en tot, llevat en s'homonía de bé»
- «materialistes: són es qui no créuen en Déu ni en Santa Maria»
- «idealistes: casi tots están prims i descolorits, y perillan morí tísichs»
- «escèptics: són aquells que tot heu posan en dupte»
- «naturals: aquest caracte no'l puch descriure en via ninguna, perque may he vist un caracte vertaderament natural de tot».²⁴

b) *La crítica contra les modes noves o progressos tècnics*. Hi ha al tast de la revista molt pocs articles on hom entrevegi una defensa clara del progrés o de la modernitat. Som, no ho oblidem, en una societat on la tradició i el catolicisme es contraposen al progrés, l'assimilació de les noves idees, els vessants liberals... Aquesta «por» al progrés ens ve de vegades d'una manera al·legòrica, en el sentit d'inventar uns personatges, a l'antiga usança, l'un representant «lo bo», és a dir, la tradició, l'altre «lo dolent», o sia, el progrés. Altres vegades, aquesta tradicionalitat es refereix a la pagesia tot reclamant que no s'han de deixar de banda la mà i l'esforç del camperol per les noves maquinàries que introdueix el progrés tècnic:

«Segons quins segadós; segons quins llocs, es preferible la má d'obra a la maquinària, y viceversa:
Els segadós fan feyna á rebentá, però no pèrden es cantet».²⁵

En altres casos es limiten a fer una comparança entre allò que desapareix o es canvia i allò que ho substitueix, és a dir, dels avantatges i desavantatges que el progrés comporta: substitució dels carros dolents per les diligències; substitució del foc pels llumins, de la ploma d'au per l'estilogràfica, dels pantalons amples de pagès per pantalons de cames de flabiol...

On tots comparteixen realment un criteri unitari sobre el gust per l'antic, per les formes clàssiques, és en art. Però molts creuen també que no hi ha temps que no torni, en qüestió de gust artístic: esmenten les caixes i arquilles que tornen a usar-se com a mobles a Mallorca. Tenen consciència que estan vivint una mena de Renaixement artístic que torna a Mallorca.

He deixat en darrer terme d'aquest apartat el principal atac que els costumistes dediquen al progrés, que va dirigit contra Darwin i les seves idees. Realment no li perdonen el més mínim detall, des de les seves paraules que l'home descendeix dels simis, tot dient que no comprenen com un home de ciència com Darwin ha pogut arribar a aquesta conclusió tan irracional.²⁶

24. Tom I; núm. 33; 31 de gener de 1880.

25. ALIATAR, *Segadós y segadores*, tom II; núm. 102; 28 de maig de 1881.

26. TONI TRO, *Un Darwin capgirat*, tom IV; núm. 318; 11 de juliol de 1885.

És interessant i curiós perquè, si ha hagut d'usar aquests mètodes (compra, begudes, etc.), ara la seva política és totalment restrictiva (tancament de tavernes, sales de joc, etc.).

La majoria de crítiques a l'Ajuntament són sobre qüestions socials, o sobre fets ocasionals com ara el problema de la canalització d'aigües, tot criticant la no assistència a la reunió per part del batlle perquè ha anat de «pesca»:

«Per acabá, darém també un consej à n'es nòstro maretjat Ajuntament, y es: que no torn remòure aquest assunto d'aygos; porque es desprestigi y s'impotència no li dexarán fé rês amb acèrt».³¹

O també aquest altre, on hom critica la Diputació per haver fet la «barrina» de cent metres d'aigua, quan hi havia possibilitats de fer pous artesanals:

«...Sa barrina jau, y es pous s'axugan, y ses cisternes ja están axutes, y es manantials s'estreñen y es niguls passan de llis, y es bestia se mor, y es carratés traginan botes de cinch quarts enfora».³²

La majoria d'articles són moralitzants, mai no plantegen en llurs crítiques un enfrontament directe amb l'Ajuntament i els seus membres, sinó, més aviat en un sentit «paternalista», es limiten a esmentar els errors o les llacunes que hi troben. Al darrer número de la revista, la redacció signa un article titulat *Una notícia interessant*, on aprofita per acomiadar-se dels lectors, parla d'afers diversos i acaba dirigint la mirada als Ajuntaments mallorquins:

«Fassa Deu qu'en arribá tròpia Mallorca refeta, amb Ajuntaments qu'en llòch d'ocuparsê de política, s'ocupin de sa bona administració d'els pòbles; que vêja cases nòves allá ahont están ara aquelles parets antigues qu'amenassen esclafá al qui passa...».

Per tant hi ha una consigna general per part dels col·laboradors de no fer política a les pàgines de la revista; més aviat, com veiem, critiquen els qui en fan. Tan sols es limiten a blasmar les corrupcions que poden fer els homes públics de l'Ajuntament, als quals demanen menys teoria i més activitat.

d) *Els gremis i les qüestions laborals*. En aquesta època (1880), com hem dit, s'havien format a Mallorca desset societats anònimes, entre les quals destacaven cinc establiments de crèdit, que es dedicaven a jugar a la Borsa, sense tenir una gran experiència al respecte. Precisament és això el que hom critica en moltes pàgines de la revista: les Societats Anònimes, que sempre comencen bé, però el que fan és «fotre» els doblers a la gent.³³ En altres casos, el protagonisme i l'egoisme dels membres en les decisions de les Societats espenyen llurs bon propòsits, com ocorregué amb un grup que volia fer una Societat Protectora d'Animals i Plantes.³⁴

31. UN TROBADÓ D'AYGOS, *Aygo!*, tom I, núm. 31; 17 de gener de 1880.

32. UN TROBADÓ D'AYGOS, *Sa barrina de sa diputació*, tom I, núm. 1; 21 de juny de 1879.

33. UN INSOCIABLE, *Primes i coques*, tom I, núm. 46; 1 de maig de 1880.

34. LLEÓ, *Encara més societats*, tom I, núm. 60; 7 d'agost de 1880.

Aquest enfocament religiós d'ideologia conservadora és d'alguna manera in mitjà de propaganda política contra els diaris ultraliberals i propagandístics le Ciutat de l'època:

«De totes ses idèes que ténen per objècte matá s'influència de Sa Relligió catòlica, féren manbelletes aplaudint és nòu sistema, y à molta gent d'aquesta que cabila poch, y no pateix d'escrúpols li va parexe còsa racional y digne d'essè admesa».³⁹

Altres vegades aprofiten l'ocasió per fer una mena de sermó religiós: la revista és presa com a plataforma per a donar unes lliçons moralitzadores sobre fer el bé i introduir exemples o moralitats, com és el cas del que pot passar a una persona que renega de la religió catòlica, sumida en el desengany i la desesperació:

«Oh, Deu del Cèl, conech ara
qu'en veritat es axí:
desde es moment que vaitx pèdre
la fê cristiana, he patit».⁴⁰

En altres, l'exemple moral ens és donat a partir de l'amor entre un «moro» i una cristiana, en la necessitat d'abraçar la fe cristiana per tal de dur a terme el casament, tal com ho expressa el protagonista:

«Es Deu que jò vuy tení:
Vuy es téu Deu, que sa glòria
M'ha dat, traguentmê des llims...».⁴¹

La religió apareix, per damunt de tot, com un requisit indispensable per a la felicitat:

«Si jò fos molt rich, y un dia
Férme cristiá decidís,
Sense mirá si he estat mòro
¿Te casaries amb mí?
–Sí, Mojamèd; y si'm jures
Férte cristiá, com has dit
Jò seré s'espòsa téua».⁴²

La mitificació i la divinització de la vida apareix en altres articles tot presentant-nos l'església com a únic lloc on hom es troba a si mateix:

«¡Quin estar qu'hey fa tan bò
Dins aquella Santa Casa!

39. MOSSÈN LLUC, *Cremadissa*, tom I; núm. 72; 30 d'octubre de 1880.

40. FEROSTÈS, *Desengañy d'un estraviat de sa relligió*, tom IV; núm. 304; 4 d'abril de 1885.

41. ALIQUID, *Sa más des moro* (III), tom II; núm. 90; 5 de març de 1881.

42. *Op. cit.*

Són freqüents els atacs i denúncies que dirigeixen al poble mallorquí tot criticant-ne la manca de tradició i moralitat, quan ve el temps de la Quaresma, i que la gent de cada dia es vagi tornant més pecadora i més religiosa; parlen del Divendres Sant, tot commemorant aquest tràgic dia de la mort de Jesucrist; de la Creu on morí Jesucrist, com a única i veritable font del perdó, és a dir, com a refugi del pecador... I finalment, parlen de la Redempció com a veritable batalla guanyada per Jesús en benefici de tota la humanitat:

«Tu ets l'arca salvadora;
El qui en tú s'abrasará,
De segú que no es perdrá
Dins esta vall pecadora».⁴⁸

Aquestes foren les línies del pensament dels homes de la revista, és a dir, aprofitar les pàgines com a plataforma de la ideologia catòlica-conservadora, com a sermons morals, que de fet estan en consonància amb el programa que des d'un principi es plantegen els redactors: «Abans de tot són catòlics».

B) *La qüestió de la llengua*

L'erudit francès A. Morel Fatio, en l'informe de la seva missió filològica a Mallorca publicat a París el 1882, fa una divisió que molt bé ens pot servir com a guia i comentari per a l'aspecte lingüístic de la revista que ens ocupa:

a) aquells que es volen fer llegir «en tot el país de parla catalana», el capdavanter dels quals és Marià Aguiló;¹

b) aquells que es tanquen en el «mallorquí pur», amb Tomàs Aguiló com a màxim representant;

c) els qui usen el «calatraví» (de Sa Calatrava, barri de Palma), o el «pagès», que són els que fan «L'Ignorància»;

El problema enfrontava els qui volien construir una literatura nacional i els qui restaven, quant al plantejament general de la tasca literària, en el més estricte provincialisme.

a) Marià Aguiló, com hem dit abans, adoptà una postura «nacionalista» sobre la nostra llengua, motivada en part per la seva coneixença de la realitat de tots els Països Catalans. Això provocà en ell una reacció catalanista uniformista i conciliadora, i un abandonament de la poesia castellana, abans del 1844, havent-se iniciat com a poeta bilingüe. A diferència de Tomàs Aguiló, no col·laborà en cap número de la revista, la qual cosa ja és molt significativa. Però, a més, si repassam les informacions que des de la revista ens n'arriben, veurem que són més aviat contradictòries i massa crítiques. Observem-ho:

«He tengut es gust de veure i examinar... un exemplar des *Llibre de l'Orde de Cavalleria* que ha publicat no fa molt D. Marià Aguiló, mallor-

48. MESTRE GRINOS, *La Redenció*, tom IV; núm. 304; 4 d'abril de 1885.

1. JOAN MAS I VIVES, *Els poetes romàntics*, dins «Cent anys d'història de les Balears», citat.

dels col·laboradors, és l'aplec titulat *Poncelles*, que publica juntament amb Jeroni Rosselló, Lluís Pons, Victorià Amer, Tomàs Forteza, Pere d'Alcàntara Penya, Mateu Obrador, Bartomeu Ferrà, Miquel Costa i Llobera, Joan Alcover i Joan O'Neill, la majoria col·laboradors i redactors de la revista. En definitiva, és conscient de la identitat dels dos parlars (mallorquí-català). Ara bé, sempre estarà més disposat a destacar-ne les diferències que no pas les semblances. Com molt bé apunta Joan Mas, «les relacions que estableix entre 'el dialecte mallorquí i el dialecte català' són les relacions que estableix entre el dialecte que empra ell, i el que empra Rubió». ⁷

c) Hem apuntat, quan parlàvem de la funció de la revista, que era un «mòbil» per a ensenyar la nostra llengua al lector. Ara bé, aquest «mòbil» no es limita tan sols al camp lingüístic, sinó que més aviat és un camp complex. Fullejant article per article les referències que hom fa de la llengua a la revista, podríem establir l'esquema següent:

1. Defenses i apologies de la llengua catalana:

1.1. Atacs contra els qui parlen en castellà als seus fills:⁸

«...Jò pens que primé és lo nòstro y després lo d'altri: perque me fan ganes de riure aquelles criatures que per donarsê tô y fé veure un'educació esmerada, parlan sempre en castellà essent mallorquins ó catalans». ⁹

1.2. Exaltacions de *l'originalitat* del català:¹⁰

«Si, amich méu, sa nòstra llengo és d'un gènit originalíssim y tot nòu». ¹¹

1.3. Argumentacions a favor del català perquè ajuda a fer aprendre altres idiomes:¹²

«Perque així còm de lo difícil se passa à lo fácil sense pena, axí de sa llengo catalana se passa à qualsevòl altre llege sense gayre dificultat». ¹³

1.4. Reivindicacions de l'ús públic de la llengua:

– En la litúrgia:

«¿No sé perquè no han d'aplaudí es bòn mallorquí?
¿i perque no han de cridá: brau, brau?
Señó Vicari / Ja qu'es aquí: / Pòt resá es Crèdo / En Mallorquí / Qu'aquest lleté / no sab llatí». ¹⁴

7. *Ibid.*

8. No és que ells tinguin clar el concepte de *diglòssia*, que és molt més modern. El que passa és que s'adonen de la ridiculesa que això implica.

9. FRANCESC GOMILA, *Cartes filològiques*, tom IV; núm. 248; 8 de març de 1884.

10. Hom no té en compte que el català és una llengua romànica i no precisament de les més innovadores. Hom lloa l'originalitat del català, com en podria lloar qualsevol altre tret.

11. FRANCESC GOMILA, *Cartes filològiques*, tom IV; núm. 252; 5 d'abril de 1884.

12. Supòs que prenen com a exemple el qui aprèn francès o italià o portuguès, és a dir, altres llengües romàniques.

13. F. GOMILA, *Cartes filològiques*, (II), tom IV; núm. 251; 29 de març de 1844.

14. ENRICH ROCH, *El señó Nicolau*, tom II; núm. 124; 22 d'octubre de 1881.

3.3. Els diferents nivells i registres:

«...Sa nostra llengo se divideix en tres distintes formes: literari, llis y vulgar. Sa primera qualitat que destaca de sa nòstra llengo es sa franquesa de dicció.

Ses redundancies li son desconegudes... Però en lo que demòstra sa nòstra llengo una riquesa bastant notable es en sos verbos y en sos adjectius adverbials».²⁴

3.4. La polèmica mallorquí / català:

«¿Sa llengo mallorquina se confon amb sa llengo catalana?, sí, amich méu, s'hi confon perque es sa mateixa llengo ni més ni pús. Sòls hey ha diferències de detall, petites escepcions de gramàtica y un nombre reduhit de vocables que no som comuns à ses dues regions de Cataluña y Mallorca».²⁵

També Pere d'Alcantàra Penya puntualitza:²⁶

«...Noltros som descendents de pare à fiy d'aquells cavallers catalans que vengueren à conquistà s'illa de Mallorca, sa llengo mallorquina antiga ha d'essè per fòrsa sa catalana».

C) Referències als Jocs Florals

Certament hi ha molt poc interès per part de la revista cap a aquests certàmens, la qual cosa sembla ben lògica perquè «L'Ignorancia» és una revista de caràcter popular, dirigida a un públic ampli i ben concret, mentre que els *Jocs Florals* només podien interessar de bon de veres els quatre lletraferits, poetes romàntics com Ramon Picó o joves poetes influïts pel romanticisme, con el mateix Costa i Llobera.

Es tracta, d'una banda, en aquest *Jocs Florals*, d'assimilar la poesia popular, tot seguint els esquemes del romanç o de la cançó tradicionals. Seria el cas de poetes com Tomàs Aguiló, Marià Aguiló o Jeroni Rosselló.¹ D'altra banda, hi havia una contenció lligada amb el classicisme i amb el descobriment literari del paisatge, sovint simbòlic i elegíac, com a matèria literària.²

Ambdues postures influïren en els poetes mallorquins que prest o tard participaren als Jocs Florals o estamparen llurs poemes a les pàgines de la revista.

Hi ha, al número 206 de la revista, un article titulat «Lletjiu-ho», signat per «Un Mallorquí»,³ que ens dóna una referència del Certamen de l'any 1883 i on ens relata el gran «ambient» i l'alta qualitat dels participants durant els tres dies

24. F. GOMILA. *Ibid.*, tom IV; núm. 252; 5 d'abril de 1884.

25. F. GOMILA. *Ibid.*, tom IV; núm. 255; 26 d'abril de 1884.

26. PEP D'AUBENYA. *S'atlot de Barca*, op. cit.

1. *Els poetes romàntics*, op. cit.

2. *Ibid.*

3. COSTA I LLOBERA, tom III; núm. 206; 29 de maig de 1883.

«desavantatge», segons «Un rondaller»⁷, de la llengua catalana enfront de les altres llengües:

«El despreci que senten les persones il·lustrades en llegí la nostra llengo... si per il·lustrat entenen es saber els noms dels Ministres-Senadors, la bandera dels partits... i ¡expressar-se en forasté!»⁸

Així, com a rèplica, respon:

«Si per enseñar-los sa llengo forastera olvidan sa llengo mallorquina y en fan despreci, perque segons diu ses persones il·lustrades, es tendrien per pòca cosa si s'ocupasen en lletjí es mallorquí y n'estarien empahides».

D) *Els certàmens de «L'Ignorància»*

CERTAMEN DE 1881

Fires i Festes de Palma d'aquest estiu

(Programa dels Premis)

- 1r. Mitja unça d'or en peça, o sia dotze lliures i deu diners de moneda mallorquina, a l'autor del millor article original i inèdit sobre *Costums de Mallorca*, o *Caràcters mallorquins*, escrit en bon mallorquí xalest, i que la seva extensió basti al manco per a omplir la primera i segona plana del nostre setmanari.
- 2n. Cinc escutets d'or, o sia vuit lliures justes de moneda mallorquina a l'autor de la millor *Codolada*, en versos alternats de cinc i vuit síl·labes, original i inèdita, sobre qualsevol fet històric o tradició popular de la nostra illa, escrits amb les mateixes condicions amunt dites. L'assumpte ha d'esser anterior al nostre segle.
- 3r. Cinc escutets d'or, a l'autor del millor dibuix d'una parella de pagesos mallorquins (home i dona), amb els vestits propis de festa i a la usança del primer terç d'aquest segle; perfilats i ombrejats de manera, que mitjançant la litografia, puguin estampar-se en una pàgina d'aquest setmanari.
- 4t. Una dobleta de quatre duros a l'autor dels millors croquis “deleitosos”, relatius a les Fires i Festes, i propis per a omplir una plana d'aquest mateix setmanari, gravant-los en zinc.
- 5è. Una dobleta de dos duros a qui presenti escrita en mallorquí llampant la col·lecció de *Coverbos* de bona moral, inèdits en la nostra llengua, i a propò-

7. FREDERIC VALENZUELA, *Ses persones il·lustrades segons Don Pascual*, tom II, núm. 113, 17 de febrer de 1883.

8. *Ibid.*

- Núm. 15. «Qui no és de l'art el gasta»
 Núm. 16. «Bons són dos duros»
 Núm. 17. «Anava per llana, i romangué tós»
 Núm. 18. «Qui no s'enginya no viu»
 Núm. 19. «Es coverbos són en bé mirats / pels homos que són honrats»
 Núm. 20. «Dits, dits, va dir s'organista»
 Núm. 21. «Veure coses mai vistes»
 Núm. 22. «Unes, i oli»

S'hi presentaren vint-i-sis composicions, per bé que no totes pogueren entrar en concurs perquè «n'hi hagué quatre que arribaren mises dites».

(Núm. 117; 10 de setembre de 1881)

Veredictes del Jurat

1. Premi de mitja unça d'or. Lema: «Alegra't panxeta, que Nadal ja vé...» (núm. 14). Article on hom veu els costums de les festes de Nadal a la pagesia, amb gran vigor d'intenció i llenguatge... El seu autor és en Jordi d'es Racó (Mn. Antoni Maria Alcover).
  - Primer accèssit. Lema: «Que déu protegeixi Mallorca» (núm. 11). Es tracta d'una tornada, l'autor de la qual és Francesc Gomila... Novel·leta agradable que es fa llegir per la varietat de tipus i descripcions, i per la candorosa senzillesa d'estil i personatges que deixa endevinar estimar la de l'autor.
  - Segon accèssit. Lema: «Tes promeses compleix sempre». L'autor és en X. H. (Antoni M.ª Peña), el qual deu esser un jovenet que «ha d'haver begut bona sava i ja el veureu en haver granat». L'obra tracta d'una relació sobre una tradició del país, més agradable que versemblant, sobre Sa Font de Xorrigo. Molt ben contada.
  - Tercer accèssit. Lema: «Castell del Rei» (sense pseudònim). És una poesietta relativa a aquest monument de la història mallorquina. Tal vegada hagués obtingut una altra distinció si hagués estat dins les condicions del programa.
2. Premi de cinc escutets d'or (millor codolada): *La Conquesta de Menorca*; lema: «Dits, dits, va dir s'organista» (núm. 20). L'autor és Miranius (Mateu Obrador). La codolada és redactada amb una gran facilitat i lleugeresa que acusa una bona mà.
 Hom no donà accèssits, però tengueren *mentió honorífica*, les codolades: *Mort des moro Fatilla*, lema: «Anava per llana... » (núm. 17), i *Festa a Mallorca celebrada el dia 6 de Gener de 1747, amb motiu de la coronació d'en Ferrand Viè*, lema: «Oh mores!» (núm. 5).
3. Premi als dibuixos de dos pagesos: quedà desert.
4. Premi d'una dobleta de duros. Lema: «Veureu coses mai vistes» (núm. 21), i accèssit, lema: «Unes, i oli» (núm. 22).

ticle que posteriorment apareixerà a la revista (del núm. 131 al 138), amb el títol «Ses festes de Nadal», i que el mateix autor subtitula «Retaule de bons costums». És una descripció costumista sobre els menjars, la relació familiar i la pau i l'harmonia que han de regnar a la pagesia durant aquestes festes de Nadal. És una clara mostra de literatura moralista, exemplar i religiosa. Mentre critica el progrés, alaba la institució de la família, la nostàlgia del temps passat i la vida tranquil·la del camp. Aquest «retaule» acaba amb una conclusió del narrador, que convida el lector a jutjar aquesta obra i a donar-li el seu vist-i-plau o el seu rebuig.

El primer accèssit, que porta el lema «Que Déu protegeixi Mallorca», de l'autor Francesc Gomila i Mir, fou publicat als números 118, 119 i 120, amb el títol *Sa tornada*. És un quadre de costums on hom narra el retorn d'un jove soldat d'Artà que tothom feia mort. En arribar va a parlar amb el vicari, tot dient-li que convé donar la notícia a la seva mare amb prudència, ja que aquesta està malalta, i així ho fan. El final és feliç: tot són abraçades i plors. El text es interessant, entre altres coses, per la descripció costumista dels vestits de l'època, molt detallats.

El segon accèssit, amb el lema: «Tes promeses compleix sempre», és de X. H. (pseudònim emprat per Antoni M. Peña), i fou publicat al núm. 123 amb el títol *Sa Font de Xorrigo*. Narració de caire satíric amb motiu de l'incompliment, per part d'un senyor, del tracte de donar llibertat a un esclau moro per haver-lo ajudat a extreure aigua de la dita font. Al final, lliçó moralitzadora, on el narrador clama que la gent compleixi les seves promeses.

El tercer accèssit, sense signar, fou publicat al núm. 127 amb el títol *Es Castell del Rei a Pollença*, on esmenta els llocs per on cal passar (l'ermita de la cel·la) així com la distància a què es troba des de Pollença. També conta un poc la història de Pollença i el perquè del nom de «Castell del Rei»:

«...Si es per havê estat, tal vegada habitació d'els Reys mòros Masaredoho y Burabé ò Buthalé, en temps de sa conquesta des pisans l'any 1114».

Quant al segon premi (millor codolada), MIRANIUS (Mateu Obrador), el guanyador, presentà l'obra *La Conquesta de Menorca*, amb el lema: «Dits, dits, va dir s'organista». Aquest treball fou publicat al núm. 118 de la revista. La codolada és dividida en tres parts: a la primera, descriu com el rei Jaume I, després d'haver conquerit Mallorca, va fer-se seva l'illa de Menorca; partí amb els cavallers de l'Hospital i els templers de la Ciutat, en tres galeres. A la segona hi ha l'arribada de Don Salamó a Menorca amb les galeres i la rebuda amb molt d'espant per part dels menorquins. La tercera part ens dóna una ampla informació sobre els requisits i tributs amb què els menorquins pagaren el rei Jaume I, i com enviaren alguns missatgers per a entrevistar-s'hi.

Composicions presentades²

- Núm. 4. Lema: «Perquè el Dimòntre que és el Dimòntre no és capàs d'esvahir tota aquesta falesa...»
- Núm. 5. Lema: «Qui no s'enginya no viu»
- Núm. 6. Lema: «Sols que ho sia»
- Núm. 7. Lema: «Qui ha fet ha fet / Qui ha dit ha dit / Si no és bo aquesta vegada / Ja ho serà un altre pic»
- Núm. 8. Lema: «Dii faventes adjuvat»
- Núm. 9. Lema: «Per fer número»
- Núm. 10. Lema: «Bé podeu dir i xerrar; / És com una llum sense crulles, / L'ignorància que no hi ha / darrera Porros-Fulles»
- Núm. 11. Lema: «Sa Rondalla de Sa Jaia Maia»
- Núm. 12. Lema: «No la tragué proveïda»
- Núm. 13. Lema: «Qui no pot segar, espigola»
- Núm. 14. Lema: «Un sòmit»
- Núm. 15. Lema: «Per dur això a s'enfront s'hi ha d'anar amb un seny de bèstia vella; perquè no es pot bufar i fer ampolles»
- Núm. 16. Lema: «Audaces fortuna juvat»
- Núm. 17. Lema: «¿I d'on la treim?»
- Núm. 18. Lema: «Si s'enveja fos tinya tothom duria barret / Si sa vessa fos ronya tothom grataria»

Jurat:

Tomàs Aguiló
 Tomàs Forteza
 Mateu Obrador
 Joan O'Neill
 Bartomeu Ferrà

(Tom III; núm. 180; 19 de novembre de 1882)

Veredict

El veredict del Jurat fou donat a conèixer el 19 de novembre, dient que la tardança era deguda al fet que les Fires i Festes s'havien retardat, per tal de fer-les coincidir amb els premis del certamen.

Premis ordinari:

a) *Filologia*. Dos treballs es disputaren la mitja unça d'or en peça... i tots dos eren mereixedors del premi. L'un, l'assenyalat amb el núm. 4, amb el lema: «Perquè el Dimòntre...», on l'autor, En Jordi des Racó, «ha trabajat en sa nit y de dia y ha reunit molts de milenás de frases y modismes ahont hey sónan es verbs «fer», «dur» y «anar». L'altra mostra és la que duu el núm. 15, i per lema: «Per dur això

2. No he pogut localitzar les tres primeres.

4. S'ofereix també per part d'una persona molt amiga de la nostra literatura una obra dedicada a la Mare de Déu, a la millor i més completa «Memòria Històrica», en prosa mallorquina, del «Culte i Devoció» que ha tengut sempre Mallorca al Misteri de la Immaculada Concepció de Maria.

(Tom IV; núm. 287; 6 de desembre de 1884)

Veredictes del Jurat

Les composicions que a parer del Jurat són dignes d'esser premiades en el Certamen de *L'Ignorancia* són les següents:

1. Premi de mitja unça, a la composició titulada: *A Maria Immaculada*, que porta el lema «En vós no hi ha màcula», l'autor de la qual és l'amo Antoni Vicens Santandreu de Son Garbeta.³ Accèssit d'un llibre de devoció a la poesia titulada *A Maria Immaculada*, amb el lema: «Ave Maria sine labe original i concepta», l'autor de la qual és Miquel Arbona. La primera ha obtingut el premi pel fet d'esser escrita en forma més popular que la segona, si bé té un cert descuit en la versificació. A la segona li manca també alguna qualitat de forma, que dona a conèixer la pressa amb què l'ha escrita el seu autor, el qual podria, amb més espai, haver evitat certs defectes de què se ressent.

A aquest darrer certamen amb motiu del Centenari de la Puríssima Concepció de Maria Verge hi ha hagut una restricció total dels premis, que han estat reduïts a una poesia mallorquina de gènere popular (glosa). Segurament hom també degué restringir el nombre dels Jurats. La glosa del guanyador fou publicada al núm. 289 de la revista, corresponent al 20 de desembre de 1884, i la de Miquel Arbona, una setmana abans, al número 288.

Ambdues gloses tracten l'exaltació i veneració en vers de la Immaculada Verge Maria. La del segon conté dotze estrofes de vuit versos cadascuna, mentre que la guanyadora en conté devuit, del mateix nombre de versos que l'anterior.

La glosa guanyadora acaba així:

«Visca la Concepció!
Que muira la dolentia
que esclafada del tot sia
la testa en el mal Dragó!
i vós, Mare de l'Amor,
Immaculada Maria,
Alcançau-nos l'alegria
d'eterna salvació».⁴

3. Ha col·laborat molt poc a la revista. Hi té tan sols dos articles.

4. Actualització ortogràfica a càrrec d'Antoni Lluïl: ANTONI VICENÇ SANTANDREU, *Glosades* (Màncor, Casa de Cultura, 1981), núm. 8.

«Feis bé»	Pep d'Aubenyà	prosa mor.	84
«No hi ha feina»	Pep d'Aubenyà	prosa sat.	85
«Enamorament»	Pep d'Aubenyà	vers	85
«Un bon sermó»	Pep d'Aubenyà	prosa mor.	89
«El dijous llarder»	Pep d'Aubenyà	vers	89
«Rifes i loteries»	Pep d'Aubenyà	prosa desc.	91
«Un poc de sermó»	Pep d'Aubenyà	prosa desc.	92
«Sa jaia serrada»	Pep d'Aubenyà	prosa desc.	93
«Ses confraries»	Pep d'Aubenyà	vers	93
«Contestació a Jordi des Racó»	Pep d'Aubenyà	vers	94
«Santa Maria»	Pep d'Aubenyà	prosa. desc.	95
«Coses del dia»	Pep d'Aubenyà	vers	97
«Sa primera volada i sa darrera surada»	Pep d'Aubenyà	prosa cost.	99-100
«Un milló de duros»	Pep d'Aubenyà	prosa sat.	101
«Calderó de la Barca»	Pep d'Aubenyà	prosa desc.	102
«Un certamen»	Pep d'Aubenyà	prosa cost.	103
«Conversa pillada a vol»	Pep d'Aubenyà	prosa desc.	104
«S'estel amb cua»	Pep d'Aubenyà	prosa cost.	107
«Dues rodes»	Pep d'Aubenyà	prosa imag.	108
«La fi del món»	Pep d'Aubenyà	prosa sat.	108
«La Beata»	Pep d'Aubenyà	prosa hist.	111
«Cinc regles per viure molt»	Pep d'Aubenyà	vers	111
«Consells d'un ignorant»	Pep d'Aubenyà	vers	112-3
«Un carriler»	Pep d'Aubenyà	prosa desc.	112
«Carta a l'amo Antoni de Binixordell»	Pep d'Aubenyà	vers	114
«Ses fires i festes de Ciutat»	Pep d'Aubenyà	vers	117
«La font de la vila»	Pep d'Aubenyà	vers	118
«Un pi»	Pep d'Aubenyà	prosa sat.	118
«El patró»	Pep d'Aubenyà	vers	119
«La música del món»	Pep d'Aubenyà	vers	119
«El llibre dels morts»	Pep d'Aubenyà	vers	125
«Les besades»	Pep d'Aubenyà	vers	126
«Una carretera»	Pep d'Aubenyà	prosa sat.	127
«Estufer»	Pep d'Aubenyà	vers	128
«Una serenata»	Pep d'Aubenyà	vers	129
«Memorial»	Pep d'Aubenyà	vers	130
«La caps»	L'amo en Josep de Son Banyà	vers (trad.)	133
«Sa colcada»	Pep d'Aubenyà	vers	134
«Ses sabates noves»	Pep d'Aubenyà	vers	136
«Un gallista»	Pep d'Aubenyà	vers	137
«Una mala nit»	Not Net	vers	138
«Lo del tramvia»	Claret i Poquet	prosa desc.	138
«La colònia de Sant Pere»	Claret i Poquet	prosa desc.	139
«L'empeny»	Pep d'Aubenyà	prosa sat.	143-4
«Diumenge de l'àngel»	Pep d'Aubenyà	prosa desc.	149
«Xeripes»	Pep d'Aubenyà	prosa desc.	151

«Un bon consell»	Poquet i Claret	vers	203
«Epigrames»	Pep d'Aubanya	vers	204
«Dins un tren»	Poquet i Claret	prosa cost.	207
«Coses fondes»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	209
«Es terremoto d'Ischia»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	223
«Bons consells»	Pep d'Aubanya	prosa sat.	224
«Els morts»	Pep d'Aubanya	prosa cost.	230
«Poncelles per una corona de dol»	Pere d'A. Penya	vers	231
«Sa font de la Vila»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	237
«Els reis»	Pep d'Aubanya	vers	239
«Sa vermellor del cel»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	241
«Nova casta de lladres»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	251
«Dècimes al pescador»	Pere	vers	252
«Dissabte Sant»	Not Net	prosa cost.	253
«Tres aritmètiques distintes i una sola ciència vertadera»	Pep d'Aubanya	prosa mor.	257
«Son Servera»	Pep d'Aubanya	prosa hist.	258
«Manacor»	Pep d'Aubanya	prosa hist.	259
«S'ermità Melsion»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	260-1
«Les roses del mes de Maig»	Poquet i Claret	vers	260
«Anacreòntica»	Poquet i Claret	vers	261
«El toc d'Ave Maria»	Poquet i Claret	vers	262
«En Tomeu de ses monèies»	Pep d'Aubanya	prosa cost.	262-3
«S'al·lot de barca»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	264-7
«Sa pesta»	Poquet i Claret	prosa sat.	265
«L'arpa»	Pep d'Aubanya	vers	266
«Un lladre fi»	Pep d'Aubanya	prosa sat.	268-9
«L'amo en Gregori»	Pep d'Aubanya	rond.	270-2
«Dècimes a la Verge de Lluc»	Pep d'Aubanya	vers	270
«Un llogaret nou»	Claret i Poquet	prosa desc.	270
«Sa llebra i sa tortuga»	Pep d'Aubanya	rond.	274
«Es capellà moro de Sa Llotja»	Pep d'Aubanya	rond.	276-80
«S'eclipse de lluna»	Claret i Poquet	prosa desc.	278
«Un certamen de barbers»	Pep d'Aubanya	rond.	281-3
«Es vidret de Salomó»	Pep d'Aubanya	prosa hist.	284
«13 de Novembre»	Pep d'Aubanya	vers	284
«La paga de Déu»	Pep d'Aubanya	prosa hist.	285
«Lesbaldragat de pedrutxella»	Pep d'Aubanya	rond.	286
«El sagrat cor de Jesús»	Pep d'Aubanya	vers	286
«Sa rifa de Nadal»	Claret i Poquet	prosa sat.	286
«Un arquet»	Pep d'Aubanya	rond.	287-8
«Es segon mil·lenari de la Concepció Immaculada»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	289
«Ses fires de St. Tomàs»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	289
«Màximes»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	290
«Els terremots»	Pep d'Aubanya	prosa desc.	292-3
«Felanitx i Manacor»	Pep d'Aubanya	vers	295-7

«Les Verges»	Mossèn Lluç	prosa mor.	18
«Son Tritlo»	B. F.	prosa desc.	20
«Torrents i torrentades»	B. F.	prosa desc.	21
«Ses germanetes des pobres»	Mossèn Lluç	prosa hist.	22
«El demòcrata» i ses germanetes des pobres»	Mossèn Lluç	prosa desc.	24
«La patrona»	Mossèn Lluç	prosa mor.	25
«No pujà al cel»	Un trobador d'aigos	prosa sat.	25
«Punt per noltros»	Un trobador d'aigos	prosa sat.	26
«Processó i alimares»	Mossèn Lluç	prosa cost.	27
«Hi ha Betlem?»	B.F.	prosa cost.	27
«Ara va de bo»	F.	prosa desc.	27
«Als reis»	Mossèn Lluç	prosa mor.	29
«Aigo»	Un trobador d'aigos	prosa desc.	31-2
«Desfressats» (*)	F. i O.	vers	33
«Escoltau»	Mossèn Lluç	prosa mor.	36
«Idees del dimoni»	Mossèn Lluç	prosa mor.	35
«¡Fora vessa!»	Mossèn Lluç	prosa mor.	37
«Sombrances i rosgons»	Mossèn Lluç	prosa mor.	38
«Sa raó i es raoners»	Mossèn Lluç	prosa mor.	39
«El xot de Pesco»	B. F.	vers.	41
«Pasco granada»	Mossèn Lluç	prosa mor.	48
«Una visita»	B. F.	vers.	53
«Sant Pau»	Mossèn Lluç	prosa mor.	54
«Llits i lliteres»	B. F.	prosa cost.	57
«Honrat i basta»	Mossèn Lluç	prosa mor.	67
«Gremadissa»	Mossèn Lluç	prosa mor.	72
«Ets amics de la pobrea»	Mossèn Lluç	prosa mor.	78
«Bon exemple»	Aliatar	rond.	96
«Segadors i segadores»	Aliatar	prosa cost.	102
«Cuatre paraules sobre l'exposició de les Fires i Festes»	Aliatar	prosa desc.	121-2

– Total pseudònims emprats: 5

– Total articles publicats: 45

– vers: 10

– prosa: 35

(*) Juntament amb Mateu Obrador

«¡A Balquena!»	Miranius-Goriet	prosa desc./vers	78
«La conquesta de Menorca» (1232)	Miranius	vers	118
«Dalt el bot de la censura»	Uetam A. Rodarbo (**)	vers	251

- Total pseudònims emprats: 5
- Total articles publicats: 41
  - prosa: 19 (2 traduccions)
  - poesia: 22 (1, en part, vers.; 3 traduccions)

GABRIEL MAURA

«¡Ja ho és!»	Pau de la Pau	prosa cost.	56
«La Sang»	Pau de la Pau	prosa cost.	3
«Sa Revetla»	Pau de la Pau	prosa cost.	57-8
«Quatre passes»	Pau de la Pau	prosa desc.	65
«Els reis»	Pau de la Pau	prosa cost.	82

- Total pseudònims emprats: 1
- Total articles publicats: 5
  - prosa: 5
  - vers: 0
  - traduc.: 0

MARCEL·LINA MORAGUES

«Ses modes des jovensans»	Una selvatgina	vers	21
«A mon amic J. A.»	Una selvatgina	vers	131
«A Mallorca»	Una selvatgina	vers	132
«Un ball»	Una selvatgina	vers	141
«Qui no s'enginya no viu»	Una selvatgina	prosa sat.	145
«Això vas per ells»	Una selvatgina	prosa sat.	164
«Extravagàncies»	Una selvatgina	prosa des.	167
«A un ex-enamorat»	Una selvatgina	vers	168
«A sa mare des mariner»	Una selvatgina	vers	169
«Recordança»	Una selvatgina	vers	173
«A Son Quint»	Una selvatgina	vers	185
«A mon estimada amiga P.R.»	Una selvatgina	vers	191
«Comparança»	Una selvatgina	vers	194

(**) Aquest pseudònim és el nom i els cognoms posats a l'inrevés.

«Moneies»	Un ferit d'ala	vers	141
«Somni»	Un ferit d'ala	vers	146
«Tres besades»	Un ferit d'ala	vers	152
«Llenya a ses dones»	Un Llorenç mal casadís	vers	162
«Comparança»	Un Llorenç mal casadís	vers	162
«Això va per elles»	Un Llorenç mal casadís	prosa sat.	165
«Un mercat de dones»	Un Llorenç mal casadís	vers	165
«Al'Excm. Sr. Don Silencio (a) Silenci»	Un Llorenç mal casadís	prosa sat.	168
«Rondalla»	Un ferit d'ala	prosa (rond.)	226
«Un pecatot»	Un ferit d'ala	vers	316

- Total pseudònims emprats: 2
- Total articles publicats: 25
  - prosa: 6
  - vers: 19

TOMÀS AGUILÓ

«Un croquis»	El sen Tià d'Alaró	vers	16
«Un altre croquis»	El sen Tià d'Alaró	vers	24
«Sonets filològics»	El sen Tià d'Alaró	vers	33
«Sonets filològics»	El sen Tià d'Alaró	vers	34
«Sonets filològics»	El sen Tià d'Alaró	vers	40
«Sonets filològics»	El sen Tià d'Alaró	vers	42
«Sonets filològics»	El sen Tià d'Alaró	vers	51
«Sonets filològics»	El sen Tià d'Alaró	vers	64
«A mon amic D.A.F.»	El sen Tià d'Alaró	vers	70
«Fires i festes»	A.	prosa cost.	109
«Un altre croquis»	El sen Tià d'Alaró	vers	127
«Epigrames filològics»	El sen Tià d'Alaró	vers	137

- Total pseudònims emprats: 2
- Total articles publicats: 12
  - prosa: 1
  - vers: 11

IGNASI SUREDA

«Quatre paraules sobre ases»	Un d'Artà	prosa sat.	12
«Ses carreres»	Un d'Artà	prosa mor.	16

«Bon pensament»	X.	prosa desc.	61
«Bona fe i mala fe» (III)	X.	prosa cost.	64
«Els pescadors del Molinar»	M. P.	prosa desc.	83-5
«Es Conservatori Balear»	X.	prosa desc.	90
«Conversa de s'estel»	X.	prosa cost.	107
«Llucmajor»	X.	vers	110
«Una llimosna»	X. H.	prosa desc.	110
«Conte succeït»	X.	prosa desc.	111
«Sa festa des Certamen»	X.	prosa desc.	120
«Sa font de Xorrigo»	X. H.	prosa sat.	123
«Ses festes de Nadal a sa Pagesia»	Nauj Ertsem*	vers	133
«Enginy de mare»	X.	prosa desc.	145
«Dècimes glosades»	Nauj Ertsem	vers	142
«Fruita del temps»	Nauj Ertsem	vers	139
«Vessa»	H.	vers	151
«Fàules d'Isop»	Nauj Ertsem	vers (trad.)	154
«Glosa popular»	X.	vers	162
«Sonet de peu forçat»	H.	vers	171
«S'ocasió fa pecat»	Nauj Ertsem	vers	172
«Ha fruita»	Nauj Ertsem	vers	173
«Sa tórtola i sa dona»	Nauj Ertsem	vers (trad.)	180
«Madò misèria»	H.	prosa (rond.)	182
«Vessa»	M. H. P.	vers	182
«Goig a la Verge de la Grada»	Nauj Ertsem	vers	183
«Carta a un poeta»	A. H. P.	vers	184
«Ases»	Nauj Ertsem	vers	190
«Es moros venen»	A. M. P.	prosa hist.	197-8
«Escena no sé quantes de sa comèdia»	Nauj Ertsem	vers	192
«Mon amor»	Nauj Ertsem	vers	195
«Declaració d'amor»	Nauj Ertsem	vers (trad.)	196
«Fruit i penitència d'aquesta corema»	Nauj Ertsem	vers	197
«Un bocí d'història d'una pèça de dos»	Mestre Juan Escriviu	prosa imag.	207
«Dècima»	X.	vers	208
«Fadrinets, badau ets ulls»	X.	vers	208
«La pageseta»	Mestre Juan Escriviu	vers	208
«Qualque cosa»	Mestre Juan Escriviu	prosa (rond.)	209
«Les dues doncelles»	Nauj Ertsem	vers	212
«A mon apreciat mestre D. Jaume Lluc»	A. M. P.	vers	216
«Lo meu bot»	Nauj Ertsem	vers	218
«Doctories d'un pagès»	Mestre Juan Escriviu	vers	220
«Fogoneus»	Mestre Juan Escriviu	vers	221
«Pensaments»	Mestre Juan Escriviu	prosa fil.	221
«El pastor»	Mestre Juan Escriviu	vers	222

(*) *Mestre Juan* a l'inrevés.

MN. ANTONI M. ALCOVER

«Es jai de Sa Barraqueta»	Jordi des Racó	prosa (rond.)	76
«Sembra i colliràs»	Jordi des Racó	prosa desc.	87-8
«Epigrames»	Jordi des Racó	vers	89
«Ets amos de Son Sales, Son Saleta i Son Salí»	Jordi des Racó	prosa (rond.)	92
«Un romanç negre» (d'Argensola)	Jordi des Racó	vers (trad.)	103
«Gloses»	Jordi des Racó	vers	122
«Un estudiant per força»	Jordi des Racó	prosa desc.	128-30
«Ses festes de Nadal»	Jordi des Racó	prosa cost.	131-8
«Una cançó»	Jordi des Racó	prosa cost.	143
«Sa rondalla de Sa Jaia-Maia»	Jordi des Racó	vers (rond.)	181
«No la tragué proveïda»	Jordi des Racó	vers (rond.)	210
«Una conversa»	Jordi des Racó	prosa mor.	244

– Total pseudònims emprats: 1

– Total articles publicats: 12

– prosa: 7

– vers: 5 (1 traducció)

ANDREU PARERA I MOREY

«Embulls del dia»	Ferostes	vers	108
«Desgraciats»	Ferostes	vers	150
«Vergonya i descaro»	Ferostes	vers	170
«Epitafis»	Ferostes	vers	178
«Epigramis»	Ferostes	vers	193
«Una petaca per mostra»	Ferostes	vers	194
«Cercar llana i romandre tos»	Ferostes	vers	207
«Llaments d'un vell casat amb una jove»	Ferostes	vers	213
«Epigrames»	Ferostes	vers	213
«Coses del món»	Ferostes	vers	226
«Un ramellet de poncelles a mon estimat J. M. S.»	Ferostes	vers	227
«Epitafis»	Ferostes	vers	230
«Epigrames»	Ferostes	vers	231
«L'engany»	Ferostes	vers	254
«Records d'un ball de màscara»	Ferostes	vers	290
«S'amor i sa música»	Ferostes	prosa fil.	294
«Desengany d'un extraviat de sa religió»	Ferostes	vers	304
«Llament d'una fadrina vellarda»	Ferostes	vers	307

JOAN O'NEILLE

«De com una partida de cans tornaren cusses»	Toni Tro	prosa sat.	145
«Un poc d'història»	Toni Tro	prosa hist.	
«Sa formiguera»	Toni Tro	prosa desc.	179
«Es presidi a Sant Francesc»	Toni Tro	prosa desc.	188
«Cocarrols»	Toni Tro	prosa cost.	194
«Paga i cala»	Toni Tro	prosa desc.	195
«Xauxa»	Toni Tro	prosa desc.	204
«Es sextetos»	Toni Tro	prosa desc.	207
«¡Eu reka!»	Toni Tro	prosa imag.	208
«Es bandejats»	Toni Tro	prosa hist.	211
«Més música»	Toni Tro	prosa desc.	211
«Desequilibris»	Toni Tro	prosa fil.	214
«La Seu plena d'ous»	Toni Tro	prosa sat.	224
«¡Fora usurers!»	Toni Tro	prosa sat.	234
«Es cosí en Vergonya i mestre consciència»	Toni Tro	prosa sat.	252
«Els retrats de la Sala»	Toni Tro	prosa desc.	291
«Un Darwin capgirat»	Toni Tro	prosa sat.	318

– Total pseudònims emprats: 1

– Total articles publicats: 17

– prosa: 17

FRANCESC CASESNOVES

«Un desengany»	Silencio	vers	156
«Una poncella»	Silencio	vers	161
«Carta a D. Llorenç mal casadís»	Silencio	vers	166
«Papallones»	Silencio	vers	173

– Total pseudònims emprats: 1

– Total articles publicats: 4

– vers: 4

SEBASTIÀ BARCELÓ

«Epigrames»	Mestre Grinos	vers	181
«Regles d'economia privada»	Mestre Grinos	prosa desc.	182
«Es conte de s'any»	Mestre Grinos	prosa desc.	186
«Capritxos d'al·lotes»	Mestre Grinos	vers	190

«Dóna veritat»	F. G.	prosa sat.	235
«Un ateu»	F. G.	prosa sat.	236
«La velleta»	F. G.	vers	241
«La barqueta de la vida»	F. G.	vers	244
«Cartes filològiques» (I)	F. G.	prosa desc.	248
«No hi ha virtut»	F. G.	prosa desc.	249
«Cartes filològiques» (II)	F. G.	prosa desc.	251
«Cartes filològiques» (III)	F. G.	prosa desc.	252
«Un pancaritat»	F. G.	prosa desc.	254
«Cartes filològiques» (IV)	F. G.	prosa desc.	255
«Don Quijote de la humanitat»	F. G.	prosa sat.	256

- Total pseudònims emprats: 1
- Total articles publicats: 27
  - prosa: 23
  - vers: 4

JOSEP TOUS I FERRER

«El mig poll»	Pep de Palma	prosa (trad.)	104
«Arrepentiment»	Pep de Palma	prosa (trad.)	118
«Historieta»	Pep de tots	prosa desc.	201-2
«Ses novel·les»	Pep de tots	prosa sat.	221
«Dos camarades»	Pep de tots	prosa desc.	222
«Armadans i Espanyols»	Pep de tots	prosa hist.	230
«Màximes i consells pel jovent del dia»	Pep de tots	prosa (trad.)	254-5
«Els doblers no són sa ditxa»	Pep de tots	prosa desc.	317

- Total pseudònims emprats: 2
- Total articles publicats: 8
  - prosa: 8 (3 traduccions)

ANTONI VICENÇ SANTANDREU DE SON GARBETA

«A Maria Immaculada»	Antoni Vicenç Santandreu	vers	289
«Vuitenes en honor de la Santíssima Trinitat»	Antoni Vicenç Santandreu	vers	206

- Total signatures emprades: 1
- Total articles publicats: 2
  - vers: 2

«Els atributs d'una mala sogra»	Mestre Grinos	vers	271
«Epigrames»	Mestre Grinos	vers	273
«Pensaments»	Mestre Grinos	prosa fil.	274
«Epigrames»	Mestre Grinos	vers	276
«La sortida del sol»	Mestre Grinos	vers	278
«Mestre Pep de la tipa»	Mestre Grinos	prosa sat.	280
«La mort»	Mestre Grinos	vers	282
«Record a mon estimat pare»	Mestre Grinos	vers	282
«Record a la pobre llauradora madò M. ^a N.»	Mestre Grinos	vers	282
«Epitafis»	Mestre Grinos	vers	282
«Una bona agudesa»	Mestre Grinos	prosa hist.	283
«Ses visions de madò Paula»	Mestre Grinos	prosa imag.	284
«Pensaments»	Mestre Grinos	prosa fil.	284
«Llamentacions»	Mestre Grinos	vers	287
«El jugador»	Mestre Grinos	vers	287
«Pensaments»	Mestre Grinos	prosa fil.	287
«El nin orfè»	Mestre Grinos	vers	292
«El que pot sa reflexió»	Mestre Grinos	prosa fil.	293
«Els sants innocents»	Mestre Grinos	vers	293
«Sa rifa grossa de Nadal»	Mestre Grinos	vers	294
«Pensaments»	Mestre Grinos	prosa fil.	294
«Un matrimoni esgarrat»	Mestre Grinos	vers	298
«Epigrames»	Mestre Grinos	vers	298
«Sa codícia romp es sac»	Mestre Grinos	prosa (rond.)	299
«Les benaventurances»	Mestre Grinos	vers	300
«Els impropèris»	Mestre Grinos	vers	301
«A la Santa Creu»	Mestre Grinos	vers	302
«Epigrames»	Mestre Grinos	vers	302
«Pensaments»	Mestre Grinos	prosa fil.	303
«El divendres sant»	Mestre Grinos	vers	303
«La Redenció»	Mestre Grinos	vers	304
«La resurrecció de Crist»	Mestre Grinos	vers	304
«Poesia sense títol»	Mestre Grinos	vers	305
«Pasqua Florida»	Mestre Grinos	vers	305
«Epigrames»	Mestre Grinos	vers	308
«Pensaments»	Mestre Grinos	prosa fil.	309
«L'Eucaristia»	Mestre Grinos	vers	314
«El Santíssim Cor de Jesús»	Mestre Grinos	vers	314
«Pensaments»	Mestre Grinos	prosa fil.	315
«Epigrames»	Mestre Grinos	vers	315
«Sa barba»	Mestre Grinos	prosa cost.	318
«Epigrames»	Mestre Grinos	vers	318
«L'amor»	Mestre Grinos	vers	320

– Total pseudònims emprats: 1

– Total articles publicats: 87

– prosa: 35

– vers: 52

b) *Pseudònims no identificats*

<i>Article</i>	<i>Pseudònim</i>	<i>Matèria</i>	<i>Núm.</i>
«Paparres»	Pere Mateu	prosa sat.	18
«Es fil qui parla»	Pere Mateu	prosa sat.	24
«Cap d'any»	Pere Mateu	prosa desc.	29
«Fruita del temps»	Pere Mateu	prosa cost.	34
«Coses de forasters»	Pere Mateu	prosa desc.	43
«Desgràcies i desgavell»	Pere Mateu	prosa desc.	48
«Sa companyia catalana»	Pere Mateu	prosa desc.	51
«Un museu nou»	Mestre Pelluca	prosa desc.	5
«Delícies ciutadanes»	Mestre Pelluca	vers	13
«Bunyols»	Mestre Pelluca	prosa sat.	17
«Estudiants»	Ex-estudiant	prosa sat.	40
«Rams i paumes»	Ex-estudiant	vers	41
«Carta a un montuïrenc»	Ex-estudiant	prosa sat.	44
«Rifes»	Ex-estudiant	vers	80
«El ram»	Ex-estudiant	vers	95
«Lo que han de mester es pagesos»	Honor Josep de Calandria	prosa cost.	38-42
«Es casino»	Honor Josep de Calandria	prosa cost.	45
«Un amo vell i un missatge nou»	Honor Josep de Calandria	prosa cost.	49
«Es barret de Mestre Pere»	Nadal	prosa cost.	59
«Es sopar des dia de Sant Bernat»	Nadal	prosa desc.	62
«Despedida per enguany»	Nadal	prosa desc.	80
«Ram de cuina»	Enric Roc	prosa sat.	77
«Rifa i subasta»	Enric Roc	prosa desc.	105-7
«El Senyor Nicolau»	Enric Roc	prosa desc.	124
«El puig de Pollensa»	Un ciutadà pollencí	prosa desc.	44
«La Toa»	Un ciutadà pollencí	prosa cost.	52
«No és rondalla»	Un ciutadà pollencí	prosa (rond.)	70
«Revista mensual»	Mestre Pífol	prosa desc.	48
«Desig a Mallorca»	Pau Pere i Pífol	vers	104
«Un somni interromput»	Pau Pere i Pífol	vers	110
«A ella» (sonet)	Pau Pere i Pífol	vers	145
«A n'es teus ulls»	Pau Pere i Pífol	vers	169

«Carta trobada baix d'un confessorari»	Tinet	vers	220
«Mares, marettes i maragasses»	Tinet	prosa sat.	227
«Mares, marettes i maragasses»	Tinet	prosa sat.	228
«A ma estimada»	Tinet	vers	234
«Lo Sant Advent»	P. G. F.	vers	234
«A la puríssima concepció de Maria»	P. G. F.	vers	235
«A lo naixement del fill de Déu»	P. G. F.	vers	239
«El minyonet Jesús perdut»	P. G. F.	vers	253
«A nostra Senyora de Lluc»	P. G. F.	vers	277
«Himne a les Santes Verges»	P. G. F.	vers	281
«Els sants manaments de la lleï de Déu»	P. G. F.	vers	283
«Veritats amargues»	Un llucmajorer	vers	212
«Codolada»	Un llucmajorer	vers	221
«A mon estimada Caterina després d'haver quintat»	Un estudiant llucmajorer	vers	241
«Arrepentiment d'un mal estudiant»	Un estudiant llucmajorer	vers	242
«Retrat de s'avar»	Un estudiant llucmajorer	vers	243
«Sa festa de Sant Blai»	Un estudiant llucmajorer	vers	296
«Sa balança»	J. F.	prosa imag.	273
«Sa senyora blanca»	J. F.	prosa (rond.)	305-7
«Ses desditxes de Madò Joana»	J. F.	prosa sat.	310
«Ses desditxes de Madò Joana»	J. F.	prosa sat.	312
«La fi del món»	J. F.	prosa sat.	313-4
«Poesia religiosa»	A. T.	vers	276
«Les diades de sa muntanya»	A. T.	vers	299
«Poesies de s'adiós»	A. T.	vers	309
«Es mes de Maig»	A. T.	vers	312
«La felicitat vera»	A. T.	vers	313
«Record a mon estimat pare»	A. T.	vers	315
«Himne a la Verge de Lluc»	A. T.	vers	317
«A Mallorca»	A. T.	vers	319
«Un cas succeït»	Rita Sueg	prosa desc.	319
«Sa llegenda des còlera»	Rita Sueg	prosa (rond.)	222
«Un somni»	Rita Sueg	prosa imag.	225

CATALUNYA - PRINCIPAT

CASESNOVES I MIR, FRANCESC (Sant Cugat del Vallès, 1813-1898)

C) *Relació d'autors per generacions (*)*

ROMANTICISME-RENAIXENÇA

Tomàs Aguiló i Forteza
Francesc Casesnoves i Mir
Tomàs Forteza i Cortès
Marcel·lina Moragues
P. Pascual i Morey
Baltasar Salvà i Borel
Antoni Vicenç Santandreu
Víctor Valenzuela

REALISME COSTUMISTA

Antoni M.ª Alcover i Sureda
Sebastià Barceló
Jaume Cerdà i Oliver
Bartomeu Ferrà i Perelló
Antoni Frates
Miquel Garau
Francesc Gomila i Mir
Gabriel Maura i Montaner
Jaume Martorell
Mateu Obrador i Bennàssar
Joan O'Neill i Rossinyol
Andreu Parera i Norey
Antoni M. Penya i Gelabert
Pere d'Alcàntara Penya i Nicolau
Ildefons Rullan
Bartomeu Singala i Noguera
Ignasi Sureda
Josep Tous i Ferrer
Frederic Valenzuela

GENERACIONS POSTERIORES

Miquel Costa i Llobera

(*) Aquesta relació és feta analitzant els articles apareguts a la revista.

els perdi. Començant per les festes a Mallorca, ens donen notícia detallada sobre la festa de la parròquia de la Sang, tot explicant la devoció dels mallorquins a la Sang. També ens parlen de la festa de Sant Antoni, tot esmentant la tradició de temps enrera de rifar un porc per a beneficiar un hospital de pobres el dia d'aquesta festa. I també del dia del Pancaritat (berenar), com a símbol entre d'altres de la tradicionalitat mallorquina, tot resignant-se la menestralia al fet que llevin aquest dia del calendari festiu. Esmenten també el dia dels Morts, en el qual, al matí, els padrins joves van a comprar «rosaris» i dolços als fillols, però, quan arriba el capvespre, la festa canvia, i tot es torna tristor, perquè tothom se'n va al cementiri i duu flors per tal d'honar els difunts.

Unes festes animades i alegres eren sens dubte les Fires i Festes que hom celebrava a Ciutat, on coincidia gent de tot Mallorca, amb una participació multitudinària:

«Sa Fira ha d'essè en es plá de Santa Catalina, entre Sa Pòrta y S'Arraval».¹

Però la festa més popular a Mallorca, al llarg d'anys i segles, tal vegada sigui la de Sant Antoni, pel gener, de la qual la revista ens dóna àmplies referències, per exemple fent un pòc d'història de la festa i de la seva tradició a Mallorca:

«Axò que passa a Ciutat passa també à molts de pòbles de Mallorca. Molt de bestia de tota casta p'es mitx des carrés, y moltes corregudes y atropells, gracies si es capvespre no hey ha cap desgracia que contá».²

Les festes dels pobles també són comentades des de les pàgines de la revista, com s'esdevé amb les de Sant Bartomeu a Capdepera, el 24 d'agost, (ens descriuen els costums d'aquesta festa), i les de Son Cervera, amb motiu de la festivitat dels Reis, on hi havia divertiments, ball, processó, etc.

Altres festes que hom celebrava –i celebra encara– a Mallorca això sí, d'un caràcter més profà) eren els balls de màscara, no exempts precisament de la crítica per part dels col·laboradors de la revista, perquè:

«Es ball es una còsa molt bona y saludable en si, però no heu es es ferló serví per escitá es sentiments carnals, que son, salvo rares escepcions, es que fan mòure es pèus desde que passaren es temps bíblich».³

En un article curiós hom compara els costums d'un temps i els del moment sobre la Quaresma, i hi diu que «el Divendres de Cendra penjaven sa Jaia Serrada, dins el menjador o botiga de cada casa, i tots els diumenges li tallaven un peu dels set que tenia».⁴

Una altra festivitat que ha teñgut continuïtat dins Mallorca és la festa de les Verges. Reiteradament és comentada i analitzada aquesta festa, ja sia per tal de

1. *Fires i festes*, tom II; núm. 109; 16 de juliol de 1881.

2. PEP D'AUBENYA, *Sa Festa des bestiar*, tom II; núm. 83; 15 de gener de 1881.

3. UN PUNYIT *Balls de màscares*, tom II; núm. 142; 25 de febrer de 1882.

4. PEP D'AUBENYA, *Sa Jaia Serrada*, tom II; núm. 93; 26 de març de 1881.

Però no sempre el progrés és mirat com un gran mal per a la gent mallorquina, ja que també ha proporcionat bastants millores durant el segle present:

- substitució dels carros dolents per les diligències,
- substitució del foc pels «mistos»,
- substitució de la ploma d'au per l'estilogràfica,
- substitució dels calçons amples de pagès, per calçons de cama de flabiol.⁹

b) *Descriptiva*. Entenem per «descriptiva» només aquella prosa el contingut de la qual es limita únicament a informar el lector d'allò de què parla, sense donar-he, emperò, una visió crítica. Així, les descripcions són molt abundoses i de tot tipus i temàtica: les males condicions higièniques de la Font de la Vila, el problema de les aigües i la necessitat de fer cisternes grans, els tipus de gent que va al concert, la bona música, el tren i el seu trajecte, la descripció de «Son Tritlo», el cementeri de Ciutat, per on s'hi va, les cases que hi ha al seu voltant, els torrents i torrentades de Mallorca (amb queixes per la poca seguretat que ofereixen), etc.

Així, per aquest «noticiari», ens adonam dels dos problemes principals que ha sofert l'any 1879: la fil·loxera, i la canalització de l'aigua potable. Econòmicament parlant, aquest any ha estat dolent per a Ciutat i ha ocasionat una forta pujada del valor del paper d'Estat; ha estat any, també, de desgràcies, com ara assassinats, naufragis de vaixells i accidents de circulació.

En aquells anys també hi havia una gran predilecció per anar al teatre concretament al Teatre-Circ de l'Hort del Rei, on sempre hi havia funcions, unes més interessants que les altres. Preocupació, també, de la gent de l'època era la necessitat d'establir un centre penitenciari fora de Ciutat, (i fora de Mallorca, com per exemple a Cabrera), puix que la presó de Ciutat (ex-convent de l'Olivar) patia deficiències sanitàries i manca de seguretat.

També hi ha descripcions en altres articles sobre les viles i llogarets de Mallorca, com aquells que parlen del Molinar, de l'església del Remei, de les places i dels pescadors que pesquen cabots i llisses. Aquesta és la descripció del pescador de canya:

«Té devall ses anques un coixinèt de serradís, treu una cloveya de coco, un papé amb farina, un cul de capell, un bossí de formatge, una rayadora y mitx pá».¹⁰

O de les viles de Santa Maria, Sencelles i Santa Eugènia, el pas del tramvia i les hores que cal esperar per a anar d'una part a l'altra. Critiquen els batles per llur inoperància al respecte. Hi ha un sentiment general de defensar tot allò que sia popular, i ensems de criticar tot allò forà:

«El seu bon sentit li ha fet comprendre qu'á Mallorca ja's sab, té més crèdit un bancarrota que parl en forasta que s'homò més de bé del mon que sia nat dins Mallorca».¹¹

9. MESTRE GRINOS, *Crònica curiosa*, tom III; núm. 200; 7 d'abril de 1883.

10. M. P., *Es pescador del Molinar*, tom II; núm. 83; 15 de gener de 1881.

11. PEP D'AUBENYA, *Rifes i Loteries*, tom II; núm. 91; 12 de març de 1881.

«Més fàcil és negar així com fan ses bèsties amb es cap, que afirmar com fan es savis amb sa ploma».

«Als qui vos preguntaran qui és Déu, demanau-los qui són ells».

«Ciència sense Déu és la mar sense aigua» (Núm. 231).

«S'honor és com un líquid; que una vegada escampat, se li pot dir: adéu per a sempre!».

«Sa major de totes ses victòries és vèncer-se a sí mateix».

«S'ornament que més engalana una jove és s'empeguèment i sa vergonya».

«Moltes malalties deixen de curar-se per no haver acudit a's remei quan era hora».

«Molts no troben sa felicitat, perquè no van p'és camí que conduceix a ella, i quan més caminen, més se'n decanten» (Núm. 257).

«S'encert i sa fermesa, vet aquí ses dues ales per a pujar a sa perfecció».

«Un dels moments més anguniosos amb què se pugui trobar una persona és sens dubte quan veu que ha esguerrat una cosa per culpa seva, i que no hi ha remei per a repararla».

«S'homé que no fa cas de ses passions quan aquestes són joves, i riu amb elles, vendrà temps que aquestes el faran son esclau i se'n riuran d'ell». (Núm. 274)

«Quant més sòlida és sa saviesa, menys barallada està amb sa humilitat».

«Un dels records més amargs i que més mals donen és: haver perseguit sa innocència».

«Si es patriotisme és sa font de felicitat d'una nació s'egoisme és sa causa de sa seva desgràcia» (Núm. 287).

«Sa mansuetud, sa dolçor i sa caritat són ses millors armes per a conquistar el cor des nostres germans».

«Sa matèria i s'esperit són com els plats d'unes balances, tant com un puja s'altre davalla» (Núm. 303).

«S'avariciós i es miserable, tots dos estan a un mateix nivell, sols que es primer parteix per passió, i es segon per necessitat» (Núm. 315).

d) *Històrica*. A llarg dels vint-i-tant articles apareguts a la revista que ens narren d'alguna manera la història de diversos esdeveniments, efemèrides, pobles de Mallorca o casos concrets esdevinguts a Ciutat, podríem establir una doble divisió, segons els segles que esmenten. Així tenim notícies d'alguns esdeveniments ocorreguts al llarg del segle XIX i també en alguns articles aïllats tenim notícies detallades sobre efemèrides i aspectes dels segles passats.

Així, en un article aparegut al número 197, amb el títol de *Sa Nevada*, ens és narra la forta nevada del 1883, alhora que fa una relació de les nevades que s'han produït en el segle XIX (1829, 1854 i 1883).

El comportament exemplar dels homes i dones de Mallorca també té el seu espai en les columnes de la revista, com ara en un article sobre dos mariners mallorquins que donaren la vida per salvar una barca austríaca després que ha-

b) es tracta de fets històrics considerats *importants* pel poble, encara que no ho siguin políticament o a qualsevol altre nivell;

c) són fets històrics propers (geogràficament) al poble.

Tot això no fa sinó remarcar l'aspecte popular de la revista. Així, també podem parlar de les epidèmies que s'han anat produint a Mallorca des de la Conquesta (31 de desembre de 1229) fins al segle XIX:

1230. Quedà l'illa tan despoblada que varen haver de venir pobladors de Catalunya.

1348. Ve de Sicília. Hi moren 15.000 persones.

1431. Epidèmia de *glàndules*. En moren molts.

1493. Pesta d'en Boga.

1521. Forta pesta que durà fins el 1523.

1651. Durà fins el 24 de maig de 1654.

1741. Mes de març. Començà a Sineu. Hi moriren prop de 3.000 persones.

1749. Forta pesta que matava abans de tres dies.

1754. Durà tot l'any i els primers mesos del 1755.

1820. Pesta forta a Son Cervera i Artà.

1821. Febre groga a Palma. Hi moriren 4.000 persones.¹⁷

e) *Imaginativa*. La major part dels articles de prosa imaginativa ens són narrats a través de somnis que ha tingut el narrador. De tot això, en tenim exemples molt típics en la literatura catalana medieval (Metge, etc.). Crec que té molt a veure, també, amb els recursos de la literatura popular i amb la Bíblia (Job). Així, en un article, apareixen dues carrosses lamentant-se de llur feina i admirant-se l'una de l'altra. Després s'acomoden, donant a entendre que volen fugir. El conte acaba amb un exemple frustrat de la llibertat: la roda del senyor acaba a la misèria.¹⁸

En un altre somni el narrador conta que als cementiris els morts s'aixequen i es passen. Els morts parlen sobre llurs sorts i desgràcies de la vida. Acaba el conte en despertar-se el narrador.

En un altre, es troben el narrador i un dimoni al Born, i en el transcurs de la conversa el dimoni li conta que ha vingut a la sucursal de Mallorca per veure com es troben els seus deixebles. Fa una crítica de la dona com a símbol de vanitat. Al final apareix l'exemple moral per a prendre el bon camí i evitar la pèrdua de l'ànima.¹⁹

En tot cas, el somni els serveix per a presentar versemblantment una situació impossible i, així, donar peu a la crítica o a la pura imaginació.

Són nombrosos els articles on, tot valent-se de l'imaginari, hom vol arribar a donar una visió moral del món, com ara en un altre article on el narrador diu que un vell amb molta barba l'agafa pel braç i el porta a una cova per veure el

17. *Ses epidèmies de Mallorca*, tom IV; núm. 316.

18. *Dues rodes*, tom II; núm. 108.

19. *Una entrevista no esperada*, tom II; núm. 126.

En altres articles, la societat és comparada amb un betlem o pessebre, on les persones en són les peces. Lamenten que la gent vagi tan aperduada, i no es cansen d'insistir dient que en una família ideal no sentiran mai parlar de revolucions, vagues, irregularitats, socialisme, etc.²²

El jugador de professió és un altre dels «paràsits» de la societat mallorquina del segle XIX i un dels que ocasiona més danys als diversos estaments religiosos, familiars i socials:

«El jugadó, germans, falta à n'aquestes sagrades obligacions. Es jugadó de professió pèrd aquell hermós temps que còm a fill de Déu hauria de empleá en sa feyna, en s'estudi, en sa acció de totes ses facultats y disposicions que'l Creadó li ha donades».²³

g) *Rondallística*. Les rondalles que apareixen a la revista fan referència quasi totes a la tradicionalitat mallorquina i estan impregnades d'una bona dosi de lliçó moral. Així veiem, entre altres coses, una defensa de la pagesia, sobretot en rondalles on s'enfronten el món de la ciutat i el del camp, i en les quals el pobre pagès acaba rient-se del ciutadà. En altres ocasions, ens és descrita la mala vida i la perdició dels homes casats que fan feina a rompre durant tota la setmana, i després se'n van a jugar i a perdre en el joc allò que tant els ha costat, i llavors atupen llurs dones.

Aquesta altra rondalla, molt curiosa, ens descriu el repartiment que el Bon Jesús va fer als apòstols, atorgant-los dotze calderes de cervells, i així, la gent, quan passava, en prenia:

«Primé passaren ets hòmos, llavònses ses dones, després que ja en quedavan poch es grandolassos, es peresossos. Per axò es diu qu'aquests tenen tan pòch cervell».²⁴

A la majoria de rondalles s'entreveu –com ja ha estat dit– un alligonament moral, com ara: demanar consells a la gent vella; la conformitat amb aquests consells; la defensa de la pau familiar i del treball i l'atac a la vaga.

L'humor és present, si bé no en totes, en quasi la majoria de les rondalles. És el cas d'aquesta, de clara intenció moralitzadora i satírica, l'argument de la qual tracta d'un pagès que menava un ase i de dos estudiants que li'l varen robar de la manera següent: un es posà en el lloc de l'ase i l'altre agafà l'ase i se l'endugué a vendre'l; quan el pagès se n'adonà, l'estudiant li digué que demanàs clemència per ell, que s'havia tornat un ase, i el pagès el perdonà. Arribat a Ciutat, el pagès va veure el seu ase i l'altre estudiant que li deia que el compràs, però el pagès respongué: «Ja l'has tornada fé. Que't compr qui no't coneix».²⁵

El tema dels doblers i de la posició social també h és present, sempre ajudat

22. *Bel lems*, tom III; núm. 239.

23. *Es jugadó de professió*, tom IV; núm. 295.

24. Núm. 54.

25. Tom II; núm. 124.

Crítiques al joc, a la beguda, als «curanderos», al despotisme de certes mares a l'hora de fer casar les filles per interès o per la fortuna del seu pretendent:

«D'aquí se pòt molt bé deduhí, que sa fiya no té cap dever d'obehí à sa mare en aquesta questió de casament, per sa sencilla rahó de que sa mare no té cap dret á ferlé casá per fòrsa».³⁰

No manquen tampoc els articles de sàtira humorística sobre qüestions quotidianes, com és el cas d'aquest article on el narrador inventa una mena de «lèxic» sobre el que diuen a una bufetada i a una mentida.

A UNA BUFETADA

- Un sis que val per un dotze.
- Nespla, Ceba, Bufetada.
- Un trompitxol, un xisquet.
- Cirera, Serva, Trompada.
- Castanyolet i castanya.
- Un mal joc, morma i ventall.

A UNA MENTIDA

- Una veritat sencera.
- Una... !Una emblanquinada!
- Una mentida, gatova.
- Una que ha estat inventada.
- Una moixa, Sopa, Farsa.
- Andalusà i Gateria.³¹

B) Poesia

	TOM I	TOM II	TOM III	TOM IV	TOTAL
Codolades, dècimes i sonets	12	16	9	7	44
Epigrames	3	4	8	8	23
Epitafis	2	-	4	1	7
Gloses	43	36	66	69	214
Goigs	1	-	1	-	2
Poemes dialogats i narratius	3	6	12	7	28
Poncelles i quartetes	-	9	9	24	42
Romanços i rondalles	2	5	2	-	9
Altres poemes	22	14	22	15	73
	88	90	133	131	442

L'element que dins aquesta modalitat pot semblar decisiu a l'hora de distingir els dos elements més tractats (la natura i la religió), és el punt de vista de

C) Traduccions

a) *Prosa*. He considerat a part la qüestió de les traduccions perquè crec que és un factor determinant per a entendre la postura i la manera d'assimilar la cultura estrangera, és a dir, fora de l'àmbit de l'estrictament catalana. El criteri a seguir per a classificar aquestes «col·laboracions» és el mateix que ha estat adoptat per a la producció original.

La comunicació entre l'autor estranger traduït i la gent de la revista ens és donada principalment pel tema del text traduït, i també per la pertinença de l'autor a una determinada literatura nacional, minoritària en aquell moment, però en ascens i per l'òptica i visió de la qual ens parla.

Així, a *Tres indicis*, de Hartsenbusch (1806-1880), sen's parla que hi ha tres coses en una ciutat qualsevol que hom pot conèixer a primera vista: l'educació, el geni artístic dels seus habitants i la política.¹ Dels germans Grimm (Jakob i Wilhelm) ens arriba la traducció del conte *Sa llebra i s'erissó*, on hom pot entreveure una tradició molt viva, mitjançant una expressió senzilla i suficient.² A *Sa venjança i es perdó* de Krummacher, hom ens parla d'una reina d'Orient enutjada perquè li havien regalat un adreç de perles falses, i volia venjar-se del culpable. El rei, cansat de sentir-la, li fa demostrar que ha estat venjada, mitjançant un hàbil exemple.³

Hi ha contes extrets d'altres contes de més magnitud, com és el cas d'*El mig poll*, extret de *La Gaviota* de Fernán Caballero, en el transcurs del qual es demostra la vanitat d'un poll que es creu ésser més que els altres. Decideix anar-se'n de casa seva i al seu encontre apareixen diversos personatges als quals nega tota ajuda. És, evidentment, un poll dolent, i per tant, rebrà el càstig merescut:

«Seria de tontos si es lectós d'aquest setmanari plorassen per un dolent que rebé es càstich merescut».⁴

Un altre conte, extret de *La Gaviota*, és el titulat *Arrepentiment*, on ens parla de com un home, pare de vuit fills, molt pobre, anà a una cova de lladres a demanar misericòrdia. Al capità dels lladres, li va fer llàstima, i li donà menjar i doblers, i encara li digué que quan nasqués un altre fill, ell en seria el padrí.⁵

En un altre, conversen dues candeles, una rica, que ornamentava una gran sala d'una família bona, i l'altra pobra, que era a casa d'una família pobra i mal vestida. Però la felicitat d'aquella família pobra era immensa, i la candela era plena de felicitat. Es tracta de la traducció d'un conte de Hans Christian Andersen.⁶

1. Tom I; núm. 19.

2. Tom I; núm. 51.

3. Tom I; núm. 69.

4. Tom II; núm. 104.

5. Tom II; núm. 118.

6. Tom II; núm. 141.

6

RELACIÓ DE LES INFORMACIONS
CONTINGUDES A LA REVISTAA) *Sobre periòdics, revistes i llibres*a) *Sobre periòdics***Publicats a Mallorca**

- «El Ancora». Diari catòlic popular. Dues sortides: Ciutat de Mallorca, 1880-1890, 1896-1900 (castellà).
- «El Anunciador»
- «S'ase d'en Mora»
- «La Autonomia». Diari republicà, democràtic i federalista. Ciutat de Mallorca, 1883-1884 (castellà).
- «El Balear»
- «La Bocina»
- «El Boletín del Colegio Palmesano»
- «El Boletín de la Escuela Mercantil de Mallorca»
- «El Boletín de la Sociedad Tipográfica de Palma»
- «El Bolletí Eclesiàstic»
- «El Bolletí Oficial»
- «El Bombo». Òrgan del partit carlí (bilingüe).
- «El Comercio». Impremta: Carrer de s'Aigua (Ciutat de Mallorca).
- «El Constitucional»
- «El Democrata»
- «El Diario de Palma». Ciutat de Mallorca, 1852-1918 (castellà).
- «El Felanigense». (Setmanari).
- «El Fester de Ciutat»
- «Guia de Lluc»
- «El Isleño». Ciutat de Mallorca, 1857-1899. Diari industrial, comercial i literari (castellà).
- «El Magisteri»
- «El Mosquito»¹

1. Tingué molt poca durada: un parell de mesos.

- «El Times Español». Sevilla. Diari mercantil, industrial, de notícies i anuncis.
- «La Verdad». Setmanari.
- «La Veu del Montserrat». Vic, 1878-1901. Impulsat per Mn. Jaume Collell.
- «La Voz Pública». Madrid. C/. Mesón de Paredes, 23.

b) *Sobre revistes.*

- «L'Avenç». Barcelona, 1881-1884 i 1889-1893. Revista literària, artística i científica.
- «La Biblioteca Popular»
- «El Botlletí de l'Acadèmia Comercial»
- «La Escuela Educativa». Ciutadella. Director: Joan Benejam.
- «La Novela». Revista diària. Madrid, c/. Santa Teresa, 11.
- «El Porvernir Balear». Quinzenal.
- «Revista Católica de Barcelona»
- «Revista de Ciutadella». Director: Joan Benejam.
- «Revista d'Inca»
- «La Vanguardia». Madrid. Revista federal; C/. Trafalgar, 21.
- «La Verdadera Ciencia Española». Barcelona. Sobre els principals escriptors castellans, antics i moderns.

c) *Sobre llibres*

- A un poeta.* Joan Lluís Estelrich. Poesia.
- Calamitats cercades i Dècimes desvaratades.* Jaume Puigserver. Poesia.
- Cançoneret de cobles antigues a la Mare de Déu de Lluc.* Marià Aguiló.
- Cobles de tristor de les tres naus catalanes de conserva.* Marià Aguiló. Barcelona.
- Cançoneret i miracles en labor del Psaltiri o Roser.* Marià Aguiló. Barcelona.
- Comèdies de costums mallorquines.* Bartomeu Ferrà.²
- Comèdies escrites en mallorquí.* Pere d'Alcàntara Penya i Bartomeu Ferrà.
- Compendio de Analogia y Sintaxis castellanas.* S. T. Ferrando (reedició).
- Cronicón mayoricense.* Alvaro Campanar.
- Décimas satíricas.* Francesc Pellegrí.
- Deures dels homes.* Silvio Pellico (traduc. de Mateu Obrador).
- L'Estiu.* Joan Ll. Estelrich.
- Los explotadores.* Miquel Bibiloni (novel·la de costums), 1879.
- Faulas.* Tomàs Aguiló i Cortès (vers mallorquí), 1846.
- Flora de las Islas Baleares.* Francesc Barceló i Combis.
- Flors de Mallorca.* Poesies d'autors vivents, premiades la majoria als Jocs Florals de Barcelona.
- Harmonia entre la Ciencia y la Fe.* Miquel Mir.
- Història de Sóller.* Josep Rullán, Pe. dos toms.
- Hojas caídas.* Joan Benejam. Ciutadella.

2. Inclou: «Es calçons de Mestre Lluc», «Contes vells, baralles noves», i «Sa Plagueta des lloguers».

6 de desembre de 1884

«Necrològiques: Don Tomàs Aguiló i Forteza és mort. La nostra literatura ha perdut amb ell el poeta més artista de tots, el degà de tots els escriptors... que va sebre aixecar la poesia a un alt grau dins la nostra illa de Mallorca».

7 de febrer de 1885

«Necrològiques: Don Francesc Pelegrí i Mulet és mort. Gran col·laborador de la revista, no podem deixar de tributar aquesta memòria a qui fou devot de les muses cristianes, i un home de "carta cabal"».

26 de febrer de 1884

«Homenatge: Homenatge en commemoració de la mort de Francesc Gomila, tot dient que ha mort jove, a 26 anys, i que era orfe de pare i mare. Esmenta de seguida tots els seus articles a la revista».

C) *Sobre premis literaris*

12 de març de 1881

«"Lo Rat-Penat" de València convoca el seu acostumat certamen. Poden enviar-hi les composicions, abans del 1r. de juliol».

4 de juny de 1883

Un certamen: Dóna notícia del certamen poètic, artístic i musical que se celebrà al Teatre, el dia 29 de maig, en honor del 2n. Centenari de Calderón de la Barca. Resulta interessant perquè ens dóna una descripció dels Certàmens que se celebraven a Ciutat de Mallorca durant el segle XIX, tant literaris com esportius, etc. Fa un esment especial dels certàmens literaris que es feien a Mallorca en temps primers:

«Es passats sitgles aquests Certàmens se féyan sovintet a dins Ciutat, ja en honra de la Beata Catalina, ja en glòria de Ramon Lull».

19 de gener de 1884

Don Claudi Omai i Barrera obtingué menció honorífica al Certamen Artístico-Cultural de Figueres, amb l'obra *Cuatro palabras sobre un tema importantísimo*.

25 d'octubre de 1884

La Comissió Organitzadora del Certamen de «La Juventud Artística» comunica que el jurat constituït per a qualificar els treballs presentats al Certamen es compon dels Srs. següents: *Obres literàries:* Joan Ll. Estelrich, Ildefons Rullan, Estanislau K. Aguiló, Miquel dels S. Oliver, Antoni M. Alcover. *Obres de pintura i dibuix:* Pere d'A. Penya, Ricard Carlotta, Bartomeu Bordoy. Com a secretari general actua Antoni M. Penya.

1879

11 d'octubre

Obertura del Teatre amb una Companyia de Comèdia de la qual hom té bones referències.

25 d'octubre

«Exposició de labors molt lluïda al Col·legi de la Puresa, sota la direcció de la mare rectora, Dona Alberta Jiménez».

8 de novembre

Obertura de les classes de música al Conservatori Balear. Dirigeix les classes Vicenç Llorenç, i l'hi ajuda Josep Canyelles.

15 de novembre

- Donació per part de la Diputació Provincial de la quantitat de cinc-cents duros per als inundats. L'Ajuntament n'ha donat cent.
- La fil·loxera arriba a Canàries, i hom comença des de Mallorca a prendre-hi esment.

12 de juliol

Notícia sobre la comèdia catalana en el Teatre Circ Balear, sota la direcció de Gervasi Roca, lloant les seves habilitats com a artista i director intel·ligent. Esmenta dues comèdies *Tants caps tants barrets*, i *De Nadal a Sant Esteve*, de caire satíric.

19 de juliol

Informació sobre el notable increment de l'ús de la llengua vernacla entre els lletraferits mallorquins, que és la llegida amb facilitat per gairebé tothom.

23 d'agost

Discurs, pronunciat a La Diputació Provincial, el passat diumenge, contra la fil·loxera.

30 d'agost

Creació a Porreres d'una banda de música.

6 de setembre

Casament, al Puig de Sant Pere, d'un jove de vint anys, amb una al·lota de tretze i mig.

13 de setembre

Publicació sobre el que hom deu als mestres d'escola a Mallorca per part dels Ajuntaments dels pobles, tot queixant-se dels sacrificis d'aquells, i dient que els maten de fam.

20 de setembre

Nomenament d'Estelrich, per part de l'Ajuntament, com a perit químic.

27 de setembre

Informació satírica sobre l'arribada a Mallorca dels malabaristes Hermann i Frizzo, ironitzant sobre els «deixebles» que han deixat entre la lladroneria.

27 de març

Davallada de la carn a Maó de quatre cèntims per terça.

Don Lluís Pou fou qui guanyà la medalla d'or, instituïda per la «Societat d'Amics del País», a la millor «Memòria» sobre la fil-loxera.

3 d'abril

Corregudes de Calvià fins a Ciutat, entre un esporlerí i una somera. Va perdre l'esporlerí.

10 d'abril

Projecte d'establir un Banc Agrícola per part de la comissió de defensa contra la fil-loxera, per afavorir els interessos dels conradors mallorquins.

17 d'abril

Llorenç Despuig ha entrat com a canonge, després de quedar el lloc vacant per la mort de Miquel Peña.

1 de maig

Ha estat declarat fill adoptiu de ciutat, a proposta del batlle Perelló, Mr. Hermite, gran treballador i estudiós de la geologia de les Balears.

– Notícia sobre els grans baixos que té Palma, com és el cas del Sr. Ordinas, o Francesc Mateu, cantant el «Faust» o el «Roberto».

– La setmana passada el vapor «Andalucía» dugué un carregament de blat. En canvi, el vapor «Isabel la Católica» ha duit aquests dies un carregament de presidiaris.

22 de maig

Informació sobre el naufragi sofert pel vapor «Elvira», i la salvació de cinc tripulants de la dita embarcació, els quals han arribat a Ciutat. El primer que feren en arribar-hi fou anar a la Sang.

29 de maig

Notícia sobre l'escàs índex de defunció que té el poble de Felanitx; en el dit poble no hi ha hagut un sol mort des del dia 19 d'abril fins al 24 d'aquest mes de maig. I això és més tractant-se d'un poble que compta amb dotze mil habitants.

5 de juny

Comentari sobre el mal funcionament de les fonts de Ciutat, dient que la font del carrer de la Pau està espenyada, la del carrer de la Marina està eixuta, i la font del carrer de Sant Nicolauet es mor de set.

12 de juny

Reunions a casa del Governador, per tal de nomenar Ajuntament nou.

Informació del vapor «Lulio», que devers l'estret de Bonifaci tocà un baix, i, en conseqüència, ha hagut de varar prop de la costa.

19 de juny

– Es queixen dels lladres que en tornen a fer de les seves, apropiant-se de molts de coloms casolans.

25 de setembre

- Informació sobre la vinguda de gitanos a Mallorca, els quals fan jocs de mans pels taurells de les botigues.

2 d'octubre

- Francesc Amer Alegre, professor de cornetí, ha vingut a Ciutat. També hi ha per Ciutat aquests dies un altre notable músic: el consumat guitarrista Sr. Arcas.

9 d'octubre

- S'ha inventat una màquina de parlar, «Faber», perfeccionada per un nebot de l'inventor.
- Obertura, el dia 16, del Teatre Principal. Hom té bones referències de la companyia de comèdia que vendrà aquest hivern.
- Nicolau Dameto, Sebastià Gazà i Pere Muntaner han pres el títol de «missers» a la Universitat de València.

6 de novembre

- «La Verdadera Ciencia Española» és una publicació d'una biblioteca econòmica, a Barcelona, sobre els principals escriptors castellans clàssics i moderns.

13 de novembre

- Èxit remarcable de la comèdia que despús-ahir vespre tengué lloc al Principal, titulada «La Levita». Retrat costumista d'una família «mossona».

20 de novembre

- Benedicció, diumenge passat, a Pollença, del nou cementiri, construït sota la direcció de l'arquitecte Joaquim Pavia.
- Celebració d'un ofici solemne a la parròquia de Sant Nicolau, a cura dels músics del Regiment de Filipines, per a celebrar la festa de la seva patrona Santa Cecília.
- Notícia sobre la propera moda dels «miriyacs».

4 de desembre

- S'ha tornat a salvar del derroc el notable claustre de Sant Francesc.
- Curiosa notícia sobre l'ordre del batlle d'Artà de fer anar els capellans d'aquesta vila a adobar els camins veïnals, o si no a pagar la quota com els seglars.

18 de desembre

- Derrocament de la sala del gremi dels Carnissers, que era la darrera que romania a Ciutat, per a convertir-la en casino.
- Establiment de sucursals a unes quantes viles per part de les societats de Comerç, Crèdit i Canvi, la qual cosa serà profitosa per a molts de pagesos que tenen negoci per Ciutat.

17 de setembre

- Celebració de les Fires, diumenge passat, a Plaça, amb tota casta de fruita i de verdures.
- A la Plaça de bous, els braus compliren molt bé, però el primer espasa, abans de matar-ne un, li clavà trenta-set vegades l'espasa.

24 de setembre

- Avís de la revista als setmanaris immorals de Catalunya, dient que no està disposada a mantenir amistats ni relacions amb aquella casta de savis «que potegen la nostra religió, i omplen d'improperis i calúmnies els homes de bona fe».

15 d'octubre

- Transformació de la façana de la Diputació, que fins ara tenia el caràcter de presó (com era abans).

29 d'octubre

- Informació sobre la composició del camí del cementiri a base de terra de morts, mesclada encara amb qualque os petit.
- Gran èxit de públic i exhibició d'Arboin Brunet al Teatre, cridant l'atenció del públic amb les seves vistes i fantasmes.
- Molt poc públic assisteix a les quatre escoles que paga la Ciutat als jornalers. Aquestes escoles estan situades, una al carrer dels Oms, l'altra a Sa Llotja, i dues a les Mongetes.

19 de novembre

- Notícia que alguns periòdics havien donat sobre la fi del món, que havia d'ocórrer el passat dia 13, tot ironitzant i criticant aquests periòdics.
- Informació sobre el nombre de metges que existeix actualment en el món. Les dades són les següents: Estats Units, 65.000; Anglaterra i colònies, 35.000; Alemanya i Àustria, 32.000; França, 22.000; Itàlia, 10.000; Espanya, 5.000, i diferents nacions, 17.000. D'aquests 186.000 metges, tan sols 11.000 es dediquen a la investigació mèdica.

1882

21 de gener

- Notícia sobre el nombre de caserius que hi ha prop de Palma, que són quaranta. Els descriu com un mal exemple d'urbanisme.
- Coincidència, a l'any vuitanta, entre el nombre de matrimonis, dos-cents vuitanta-dos, i l'augment de població.

25 de març

- Hom comenta que aquesta primavera el Rei i la Reina han de venir a Mallorca. Hom comenta, també, si el Papa podria venir a establir-se a Mallorca.

Sant Bernat, a la Real; les de Sant Bartomeu a Capdepera i Sóller, i acabant per la de Sant Agustí, a Felanitx.

9 de setembre

- El tren que arribà despús-ahir, portà trenta-quatre carruatges, entre vagons, cotxes i altres.
- Veremada a Sa Pobla, des de fa quinze dies, i ja han tastat el vi novell.
- Continua estant espenyat el camí de Felanitx a Manacor, malgrat que sia un dels més transitats de Mallorca.

23 de setembre

- Els felanitxers volen fer un tramvia econòmic, a causa del moviment extraordinari que hi ha de la vila a Portocolom. Volen fer arribar també la via fins a Manacor, per tal de facilitar l'embarcament dels seus vins, i construir un ramal fins a Porreres, o, tal vegada, fins a Lluçmajor, viles que són també riques en vins d'embarc.

7 d'octubre

- Obertura a l'Institut Provincial, diumenge passat, del curs acadèmic, i distribució de premis de l'anterior, amb invitació del seu director, Francesc Manuel de los Herreros, als redactors de la revista.
- Gran encert tengué el Sr. Ecònom de Sant Miquel per la restauració de la porta principal d'aquest temple.

21 d'octubre

- Invitació rebuda de Jeroni Rosselló, president de l'Acadèmia de Belles Arts, per a assistir a la inauguració de les escoles de dibuix.

18 de novembre

- Notícia sobre la gran quantitat de lladres que pasturen per Felanitx.
- El Conservatori Balear d'Arts, Lletres i Ciències, de cada dia va a més, en benefici de les indústries mallorquines.

2 de desembre

- Nou nomenament de Batlle de Palma, en la persona de Pascual Ribot, que s'ofereix en tot i per a tot.
- Gran èxit de la comèdia que hom representa a Ciutat. Hi destaquen: *La Carcajada*, *La esposa del vengador* i *El primer Girón*.

16 de desembre

- La Font de la Vila té l'aigua tan bruta, que hi surt una mena de llet, amb gust de terra.
- La Plaça de les Verdures ja està encatifada, tot esperant Sant Tomàs.

14 d'abril

- Invitació cursada per Josep Ramis i Arbona, president de la «Sociedad Palmesana Forense», convidant la revista a tots els balls i acadèmies que se celebraran els propers diumenges i dies festius a S'Hostalet d'en Canyelles.

21 d'abril

- Sembla que a la fi se celebrarà el Congrés de les Dones.
- Notícia sobre la inauguració, a Felanitx, d'un establiment tipogràfic.

28 d'abril

- S'ha rebut a la revista un atent B. L. M. de Dona Magdalena Bonet de Rico, presidenta de la Junta Organitzadora del Congrés Nacional de les Dones, sobre les resolucions que ha pres la junta fins al dia d'avui, per tal de dur a terme la celebració del Congrés.
- El cavaller Gaietà, altra vegada ha arribat a Mallorca. Al Teatre Circ Balear hom pot admirar les seves meravelloses prestidigitacions.

5 de maig

- A Manacor hi ha una excel·lent companyia de sarsuela que actuarà fins al final del mes.
- A Artà estan a punt d'acabar de posar els materials del telègraf.

19 de maig

- Segons notícies, ja ha estat anunciada al Teatre Principal la inauguració de «La Sociedad de Sextetos de Madrid», dirigida pel mestre Sr. Arche.
- Informació sobre la pena de mort i execució d'un home aquests propers dies. La revista es manifesta contrària a la pena de mort.

2 de juny

- Gran avanç de la fotografia del Sr. Oliveras, situada al carrer dels Oms, darrera el Quarter del Carme, sempre al dia dels descobriments més moderns d'aquesta ciència.

9 de juny

- Hom espera que arribi i actuï al Conservatori Balear, o al Teatre, el famós concertista de guitarra senyor Tàrrega.

7 de juliol

- El nombre de passatgers que se n'han anat a Lourdes a veure la Mare de Déu d'allà és de cinc-cents cinquanta.

11 d'agost

- Benedicció, dilluns passat, dia de Sant Salvador, de l'església nova de la Casa dels Pobres, fundada per les Germanetes. Es tracta d'un monument ric i de gust, regalat per Salvador Coll, i construït i projectat per Bartomeu Ferrà.

12 de juliol

- El Papa Lleó XIII ha autoritzat la coronació de la Mare de Déu de Lluc, i ha concedit indulgència plenària i moltes gràcies particulars a aquesta devota funció. Així hom espera un solemne pelegrinatge a aquest Santuari.
- Sembla que el còlera s'estén a França, i això fa que hi hagi perill que també s'estengui cap a les illes.

2 d'agost

- Els protestants volen construir una església al Coll d'en Rabassa, com succeí anteriorment a S'Hort des Ca i a S'Hostal d'en Canyelles.

13 de setembre

- Notícia sobre la defunció a Felanitx de mestre Tomeu Xerafi, home savi però modest, de geni, però desgraciat, consagrat a la química, el qual, sense tenir cap estudi, fou guardonat a l'Exposició de París del 1878, i a la Farmacèutica de Madrid, l'any 1882, pels seus estudis sobre «l'èter».
- Hom diu que Espanya aviat quedarà completament alliberada del còlera.

20 de setembre

- Els carruatges de Mallorca ofereixen bons serveis, en especial el que va des de l'Estació de Sa Pobla fins a Pollença.

27 de setembre

- Notícia del Govern sobre la distribució de deu exemplars titulats «Ilustraciones y preceptos higiénicos para prevenir el desarrollo del cólera morbo-asiático». És un estudi fet per tres professors, Josep González Cepeda, Domènec Escalfí i Marià Aguiló.

4 d'octubre

- Invitació a la revista per part de «L'Assistència Palmesana», amb entrades per als tres balls que ha començat a donar als seus salons.
- Obertura, dimecres passat, a l'Institut, del nou curs acadèmic, acte presidit pel Governador de la Província.
- Processó demà al capvespre, festa de la Mare de Déu del Roser; a les quatre sortirà de la Seu, complint allò manat pel papa Lleó XIII.
- Notícia sobre fires: diumenge passat, a Felanitx; diumenge que ve, a Llucmajor; els altres tres diumenges següents a Inca, i després a Pollença, Muro i Binissalem.

25 d'octubre

- Notícia sobre la decaiguda del costum de fer música el dissabte de les Verges, que, segons la revista, es va perdent de dia en dia.
- Molt llúida resultà la processó que diumenge passat sortí de la parròquia de Santa Creu.

25 d'abril

- A Lloseta viu una dona que té cent cinc anys d'edat, la qual té encara la memòria molt alta, i conta historietes llargues del seu temps.

2 de maig

- Obsequi de Jeroni Rosselló i Joan O'Neill, president i secretari general de l'«Acadèmia de Belles Arts» d'aquesta província, a la revista, consistent en la remissió de l'acta de la sessió pública que celebrà el dia dels Reis.
- Al caseriu de s'Hostalet, dimecres passat un home es tallà la gargamella.

9 de maig

- Josep Astier i Cuevas, administrador de l'«Empresa Marítima a Vapor» ha convidat la revista al viatge de recreació que ha de fer el vapor «Lulio», dilluns dia 11, al Port de Sóller, amb motiu de les festes que s'hi han de celebrar.
- Ciutat ja compta amb Regidors nous. Ara falta nomenar un Batlle bo i competent.

30 de maig

- Desgràcies de carros ocorregudes la present setmana a Ciutat.

4 de juliol

- Al Teatre Circ Balear volen representar *Doña Juanita*, segons la revista, una obra mica immoral.

25 de juliol

- Queda establerta per part de la redacció de la revista una comissió de tres redactors per a rebre tot el material, notícies i altres escrits que puguin ésser útils per a la confecció dels números propers.

GABRIEL JUAN I GALMÉS

Manacor